Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr. 11. Wilno, 1 Listopada 1936 r. Rok XIII.

TREŚĆ

119

O PRACY NAUCZYCIELA[1]).

(Przemówienie Pana Ministra W. R. i O. P. prof. dr Wojciecha Świętosławskiego wygłoszone przez radio dnia 4 września 1936 r.).

W dniu 3 września rozpoczął się nowy rok szkolny. W dniu tym do pracy przystąpiło ponad $4^1/_2$ miliona dzieci w szkołach powszechnych, przeszło 230.000 uczniów i uczenic szkół średnich i zawodowych. Przeszło 650.000 dzieci przekroczyło po raz pierwszy progi szkoły powszechnej. Liczna gromada, licząca kilkadziesiąt tysięcy młodzieży starszej, rozpoczęła naukę w przepełnionych po brzegi szkołach średnich i zawodowych. Do pracy wychowawczej i pedagogicznej przystąpiło przeszło 80.000-na rzesza nauczycieli szkół powszechnych, średnich i zawodowych.

Wszyscy zdajemy sobie dobrze sprawę, jak wielkie, podstawowe znaczenie posiada kształcenie i wychowanie młodzieży, to też chwila rozpoczęcia roku szkolnego jest i musi być zawsze chwilą osobliwą i uroczystą. Składa się na to splot różnych uczuć: radości i powagi, skupienia i niepokoju, troski i promiennych nadziei, rozstania i ciekawości. Młodzież wchodzi w nowy okres pracy nad sobą, dla społeczeństwa i dla siebie. Wszak wiemy wszyscy, jak wiele waży w życiu człowieka szkoła. Już sam fakt długotrwałego w niej przebywania świadczy o tem wymownie. Wszak przyszły obywatel spędza 1/8 część życia w szkole powszechnej, jedną piątą—gdy kończy szkołę średnią; kończący zaś szkołę akademicką poświęca co najmniej 1/4 część swego życia na zdobycie całokształtu potrzebnej mu wiedzy.

Liczby te świadczą wymównie o wielkim wysiłku, jakiego dokonać musi w szkole dziecko, a następnie dorastająca młodzież, aby się należycie przygotować do odegrania w życiu roli pożytecznego członka społeczeństwa. Każdy więc, kto przeznaczył swe życie pracy nad kształceniem młodzieży, ten, niezależnie od typu szkoły, w której pracuje, powinien zdawać sobie dokładnie sprawę, jak wielkie, odpowiedzialne czynności powierzyło mu społeczeństwo. Nauczyciel wnosi element pracy twórczej przez samą konieczność stałego oddziaływania osobistym wpływem na młodzież, którą wychowuje i którą uczy. Niezależnie bowiem od szczebla i warsztatu pracy nauczyciela, począwszy od szkoły powszechnej, kończąc na uczonym — profesorze, wprowadzającym zastęp swych uczniów w krąg metodycznych zagadnień naukowych, wychowawcza praca nauczyciela nie przestaje odgrywać roli pierwszorzędnej i zasadniczej. Zmieniają się jedynie metody, zakres i sposób oddziaływania na młodzież.

Przyjrzyjmy się w największym skrócie pracy nauczyciela. Rozpoczyna od tego, że ma gromadę młodzieży, nie znającej zupełnie przedmiotu przyszłej swej pracy w szkole. On to będzie kierował myślą ucznia, on to przysporzy mu cały szereg nowych pojęć, wiążąc je równocześnie w logicznie związany układ. Jakże subtelną i umiejętną musi być praca nauczyciela w chwilach, gdy naucza, i w ten sposób myślą młodzieży kieruje. Budzi wówczas świat nowych, nieznanych dotąd myśli i pojęć.

Jest to jednak część tylko jego pracy nad dzieckiem lub młodzieżą. Obok bowiem tej pracy nauczyciel rozwijać musi i budzić w młodych umysłach nowe uczucia. Istotnie, najlepiej rozwinięty, kunsztownie związany układ pojęć i wiadomości pozostanie martwym, małowartościowym lub zgoła bezużytecznym bagażem umysłu, jeżeli w budzącym się do życia umysłowego człowieku nie zdołamy rozwinąć świata uczuć, idei, dążeń, tęsknot, ukochań. Uczucia te bowiem stać się mają podstawą duchowego życia młodzieży. Pomyślmy zatem, jak odpowiedzialne, jak skomplikowane powinno być działanie nauczyciela w chwili, gdy, opierając się na dostarczonym materiale podręcznikowym, realizując program nauczania, zamienia zadrukowane, zdawałoby się bezduszne, karty książki w żywą treść, tryskającą uczuciem, budzącą ukryte siły ducha, tęsknotę do czynu, wzniecającą umiłowanie piękna objawiającą prawdę i istotę siły moralnej, mającą stanowić pod-

[1]) Przedruk z Monitora Polskiego nr. 207 z dnia 7 września 1936 r.

stawę przyszłego działania rodzącego się, nie w znaczeniu fizycznym lecz duchowym, nowego człowieka.

Nie wystarcza też tu nauczanie, związane z wykonywaniem nowego programu. Pierwszorzędne znaczenie posiada przykład. Życie, postępki, patriotyzm, umiłowanie idei, którym służy nauczyciel, stają się podstawą jego wychowawczego oddziaływania. Młodzież winna kochać i szanować nauczyciela dla jego własnych zalet moralnych.

Nie sądźmy jednak, aby tworzenie nowych pojęć i budzenie nowych uczuć były jedynymi elementami pracy nauczyciela. Obok tego powinien on spełnić inną niemniej ważną czynność wychowawcy, polegającą na wykształceniu w młodzieży woli i charakteru. W tym celu powinien zaprawić zastęp wychowywanej przezeń młodzieży do karności i posłuchu, do umiejętności wykonywania zbiorowej pracy we wspólnym zbiorowym wysiłku, wreszcie do wyrzekania się, dla celów ogólnych, dążeń własnych, o ile nie stoją one w zgodzie z dobrem publicznym, a nawet do przytępienia wybujałego indywidualizmu jednostki, w chwili, gdy szkodzić zaczyna skutecznemu wypełnianiu pracy zbiorowej. W tej części swej pracy wychowawczej nauczyciel stać się powinien umiejętnym kierownikiem, opanowującym nieskoordynowane, samowolne wystąpienia jednostki, prowadzącym, siłą swego duchowego i moralnego autorytetu, zespół przez niego wychowywany do karnego, zbiorowego wykonywania tych lub innych czynności.

Mając wciąż na widoku wielką odpowiedzialność pracy nauczycielskiej, nie sposób jest pominąć jednego z podstawowych obowiązków nauczycieli i ich zespołów, polegającego na bacznym śledzeniu, czy wśród nauczanych dzieci nie ma zupełnie wyjątkowych, wybitnych talentów i zdolności. Wszak historia świadczy o tym, że ludzie wyjątkowo uzdolnieni lub genialni rodzą się przypadkowo, to tu, to tam, mając lub wcale nie mając za sobą tradycji rodowych. W czasach ubiegłych nikt się o nich nie troszczył, trzeba więc było zupełnie wyjątkowego splotu okoliczności, aby zabłysnąć mogła i światłem jasnym oślepić jakaś gwiazda, ukryta w szarym tłumie ludzkim. Gdy jednak obecnie dążeniem każdego narodu cywilizowanego jest, aby przez szkołę powszechną przeszło praktycznie całe młode pokolenie, trzeba mieć całą świadomość, że wśród kilku milionów młodych napewno jest wiele wyjątkowo zdolnych i wybitnych jednostek. Wśród gromady zaś tych najzdolniejszych można od czasu do czasu odnaleźć gwiazdę geniuszu.

Jakże wobec tego odpowiedzialną staje się placówka nauczyciela, który, obok swej codziennej, ważnej i jakże pożytecznej pracy kształcenia ogółu młodzieży krytycznie ocenić powinien, czy wśród nauczanych dzieci nie ma talentów i umysłów wyjątkowych. W tym znaczeniu każdy nauczyciel, do profesora uczelni akademickiej włącznie, staje się poławiaczem pereł, poszukiwaczem diamentów i złota. Z tym zaszczytem, a zarazem z tą odpowiedzialnością, nieodłącznie związany jest zawód nauczyciela. Ileż rozkoszy może mieć nauczyciel, który umysł wybitny, gorące serce i mocny charakter w uczniu dostrzeże i do wybicia się dopomóc mu zdoła!

Takie to jest — piękne, trudne i wielce odpowiedzialne posłannictwo nauczyciela i wychowawcy na każdym szczeblu nauczania i kształcenia umysłów, charakterów, woli i uczuć młodzieży.

Do wielostronnej tej pracy nauczycielskiej należy jeszcze jedna działalność. Polega ona na szerzeniu i wpajaniu w młodzież tego wszystkiego, co się przyczynia i może przyczynić w przyszłości do podniesienia zdrowia i tężyzny fizycznej młodego pokolenia. Zaprawianie do zabiegów elementarnych nad zachowaniem czystości, porządku, nad podniesieniem sprawności fizycznej i odporności ciała zbliża stopniowo nas wszystkich do tak upragnionych i potrzebnych wyższych form życia kulturalnego człowieka współczesnego. Wszelki więc wysiłek w tym kierunku służy ku pożytkowi narodu.

Dotychczas mówiłem o działalności nauczycielskiej, która w zasadzie, o ile pominąć różnice wynikające z osobliwości narodowych i kulturalnych, jest podobna w każdym kraju, w jakim nauczyciel wykonywa swój piękny zawód. Obok tego jednak istnieją zadania i obowiązki, związane ściśle i bezpośrednio z Państwem, w którym nauczyciel pracuje, oraz z przeżywanym momentem historycznym, w którym dane pokolenie kształcić i wychowywać powinien. Obowiązki te musi nauczy-

ciel spełniać jako patriota i prawy obywatel Ojczyzny.

Istotnie, gdy się przyjrzymy temu, co się wokół nas dzieje, gdy stwierdzimy, iż państwa, wszystkie bez wyjątku, wytężają swe siły, aby się uzbroić od stóp do głów i aby całe młode pokolenie przygotować fizycznie i moralnie do pracy nad podniesieniem zbrojnej, siły, mogącej w każdej chwili wystąpić z chęcią narzucenia swej przemocy innym krajom, — Polska musi, jak długa i szeroka, pojąć, że w tych warunkach utrwalenie niepodległości Polski i zachowanie jej w granicach dotychczasowych jest nie do pomyślenia bez podniesienia siły obronnej do możliwego maximum.

Mamy, na szczęście, wobec całego świata jasne i określone stanowisko. Prawdy, które każdy obywatel polski wyznaje, są jasne i proste, głosić więc je możemy jawnie i otwarcie. Państwo Polskie pozbawione jest cienia jakiejkolwiek zaborczości. Naród polski nie myśli o żadnej wojnie zaborczej, chce żyć i rozwijać się w spokoju, pomnażać swe bogactwo, lecz chce żyć życiem własnym, chce dążyć samodzielnie do własnego rozwiązania wszystkich problematów wewnętrznych. Nie dopuści do narzucenia sobie nie tylko siły fizycznej, lecz także i wszelkich rozwiązań, których by sam w sobie samodzielnie nie przetrawił i nie wypracował. To też przyszłe pokolenia winny wychowywać się w poczuciu i całkowitym zrozumieniu polskiej racji stanu. Wyrastać powinny w poczuciu świętego obowiązku stania na straży bezpieczeństwa Rzeczypospolitej i dania siebie i swego życia w ofierze, gdyby kiedykolwiek gwałt i obca przemoc grozić miała Państwu i którejkolwiek z Jego granic. Nauczyciel zaś i wychowawca powinien mieć w swej pamięci, że do licznych obowiązków natury ogólnej dochodzi obowiązek gorącego patrioty i Polaka — kształcenia młodzieży w całkowitym zrozumieniu tych zasadniczych i elementarnych podstaw polskiej racji stanu.

Jeśli bowiem przestrzegamy dziecko przed niebezpieczeństwem, które grozi przez brak dostatecznie rozwiniętych instyktów ostrzegawczych, tak rozpowszechnionych u zwierząt, to również przestrzegać musimy wyrastające pokolenie młodzieży polskiej przed utratą świadomości, że utrzymanie Odrodzonej Polski bez ciągłej, nieustannej troski o Jej byt i całość Jej granic byłoby w czasach dzisiejszych zupełnym niepodobieństwem.

Cała młodzież bez wyjątku, chłopcy i dziewczęta, zespolić się muszą nie tylko we wspólnym uczuciu ukochania swej Ojczyzny, ale wyróść w świadomości, że całą swą pracą w przyszłości powinni moc jej i bezpieczeństwo zapewnić. Idea ta jest prosta i jasna, potrzebna nam jak własne nasze życie, pełna treści, jak pełną treści jest samoobrona indywidualnego człowieka przed grożącym mu niebezpieczeństwem.

Chcemy oprócz tego wszyscy, aby młode pokolenie rosło nie tylko w gotowości do ofiar, ale miało poczucie własnej siły, wiarę w siebie i niespożytą moc ducha polskiego, aby wreszcie było pełne woli zwycięstwa na każdym polu swej przyszłej pracy.

Zarówno z domu jak ze szkoły powinna młodzież wynieść całkowite zrozumienie, że jedynie przy największym rozwinięciu potęgi moralnej i fizycznej Polski jako całości zdołamy sprostać tym wszystkim zadaniom, jakie na nasze barki i barki przyszłych pokoleń włożyła historia.

Nie wątpię, że w tym uczuciu ogólnym, powszechnym zabiją serca wszystkich nas: rodziców, nauczycieli, młodzieży i całego społeczeństwa.

Rok szkolny 1936/37 rozpoczniemy zatem od jasnego sformułowania celów ogólnoludzkich i narodowych polskich, które przyświecać będą wielotysięcznym rzeszom nauczycieli i całego społeczeństwa. Armia nauczycielska niech stanie dziś do apelu, niech wskrzesi w swej pamięci, jak długi jest szereg bohaterów, co, przez wieki, życie i mienie nieśli w ofierze dla dobra Rzeczypospolitej. Niech mogiły poległych bohaterów w walce o wyzwolenie a następnie o utrzymanie przy życiu wskrzeszonego już Państwa będą wezwaniem nas samych i wychowywanych pokoleń do ofiarnej pracy nad rozwojem i dalszym umacnianiem bytu Państwa Polskiego.

120

APEL DO PRACY [1]).

Przemówienie Pana Podsekretarza Stanu Ministerstwa W. R. i O. P. Jerzego Ferek-Błeszyńskiego wygłoszone przez radio dnia 5 września 1936 r. do młodzieży szkół średnich.

Zabieram głos w czasie pierwszych dni nauki szkolnej, gdyż pragnę, aby słowa moje wmieszały się w radosny rozgwar pierwszych spotkań, nowych znajomości i nowych planów. Zwracam się do całej młodzieży szkół średnich i zawodowych, do tej olbrzymiej grupy, której imię można wyrazić tylko cyfrą, dochodzącą ćwierci miliona. Nie wszyscy mogą mnie słuchać; zdaję sobie jednak sprawę, że mówiąc przez radio, wyzyskuję w najszerszym stopniu istniejące możliwości, i że nie ma innego sposobu, abym mógł osobiście pomówić choćby z tymi słuchaczami, którzy w tej chwili mnie słuchają.

Mimo różnicy wieku, jaka dzieli was między sobą i mnie z wami, mam pełną nadzieję, że się porozumiemy; wiem bowiem, że młodzież wiele potrafi i zrozumieć i wykonać. Kiedy sam byłem młodym chłopcem, podniecano moją ambicję następującą anegdotą: Mówi matka do syna: „Nie jedz, Stasiu, tak dużo ciastek, przecież na to jesteś za mały". Odpowiada Staś: „Nie bój się, Mamusiu, ja tylko z wierzchu wyglądam taki mały, ale wewnątrz to ja jestem bardzo duży". Jeżeli powtarzam tę anegdotę, to raczej jako osobiste wspomnienie, niż, aby tym sposobem w was poczucie waszej ważności podniecić; ani dziś ona nie na czasie, ani może być przeznaczona dla was, o wartości bowiem i zdolnościach młodzieży wiem obecnie skądinąd. Ja wiem z czasów największego narodowego wysiłku, t. j. z okresu wojny, gdy młodzież szkół średnich nie tylko do apelu walki o niepodległość Ojczyzny stanęła, lecz i w pełni obowiązek wzięty na siebie wykonała.

Jeszcze przed wojną, w oficerskiej szkole strzeleckiej, miałem, uczący wówczas w gimnazjum nauczyciel, jako kolegę ucznia V-ej klasy gimnazjalnej, który nazywał się Lis-Kula. Byliśmy rówieśnikami w służbie strzeleckiej, z tą różnicą, że on był lepszym ode mnie żołnierzem, jak też i lepszym okazał się aż do swej bohaterskiej śmierci oficerem. Nie potrafię wam opisać chwil radości, jakie przeżywałem, gdy w pierwszym roku legionowej służby spotykałem moich z ostatniego roku szkolnego uczniów jako kolegów na polu bitwy, szeregowych, a często podoficerów, którzy meldowali mi się jako przydzieleni do jakiejś kompanii czy pułku. Znacie wszyscy z książek bohaterską legendę orląt lwowskich i opowiadania o brawurze ochotniczych oddziałów warszawskich dzieci.

Kiedy w innych cieszących się niepodległością państwach, w dążeniu do rozwoju techniki wojennej lub wygody życia, realizowano tematy powieści fantastycznych, jak np. gramofon i kino opisane w „Zamku w Karpatach", łodzie podwodne na wzór statku tajemniczego „Nemo", „Podróż naokoło świata w 80-ciu dniach", to u nas, w tęsknocie do niepodległości, z daleko szerszym od powieściowej fantazji rozmachem nabierał życiowych kształtów „15-letni kapitan", wewnętrznym hartem i napięciem woli wcielający w życie hasło działania na miarę zamiarów, a nie rozporządzalnych sił. Zwracając się dziś do was, zdaję sobie w pełni sprawę, że przemawiam do młodzieży, posiadającej takie same wartości wewnętrzne, jak ci, o których wspomniałem, że mówię do młodzieży, zdolnej nie tylko pójść śladami poprzedników, lecz według prawa postępu, wysiłek tamtych przedłużyć, wspinając się na wyższe szczeble, niż tamci osiągnąć potrafili. Niema zaś granic ani tamy dla wysiłku ludzkiego ducha.

Rozpoczynający się rok szkolny to właśnie nowy szczebel i nowy krok w życiu, nowa sposobność do wyzyskania jego wartości i możliwości, zarazem nowe niebezpieczeństwo ewentualnego zmarnowania wysiłku i czasu. Jest to bardzo ważna sprawa; na was opiera się przyszłość narodu i każdy wasz czyn dnia dzisiejszego będzie miał dodatnie rezultaty lub ujemne z chwilą, gdy ze szkolnej ławy przejdziecie w szranki życia. Już dzisiaj przeto jesteście odpowiedzialnymi wobec zbiorowości, z której kształtuje się naród i państwo; już dzisiaj podlegacie wszyscy i każdy z osobna ogólnym prawom, jakie zbiorowość na was wszystkich nakłada.

Głównym warunkiem zespołowej pracy

[1]) Przedruk z Monitora Polskiego z dnia 8 września 1936.

jest porozumieć się między sobą; pojedyńczy człowiek bez otoczenia, które z nim harmonijnie współdziała, zerwie w nadmiernym wysiłku swe siły, a często może paść wyczerpany. Przystępując przeto do pracy, należy się porozumieć, aby to, co się chce zrobić, przedsięwziąć wspólnie i w podobny sposób. Ważnym jest, by prace te planować w słonecznym nastroju, jaki w tej chwili do szkoły wnosicie, aby zamierzenia na przyszłość przepoić radością zdrowia i błękitem pogodnego lata.

Pokupowaliście już podręczniki szkolne. Leżą one przed wami na stołach i półkach, jeszcze obce, często niezrozumiałe. Stanowią one narzędzie waszej przyszłej w bieżącym roku pracy. Niezliczone rzędy czarnych literek druku, dołączone ilustracje i mapy, mają z biegiem czasu i pracy przekształcić się na waszą wewnętrzną treść, jakby te czerwone ciałka krążącej w waszych żyłach krwi, i na trwałą wizję waszej wyobraźni. Pamiętajcie jednak, że nie w tych martwych podręcznikach leży wartość, względnie skuteczność waszej pracy. Są one tylko, jak powiedziałem, narzędziem waszej pracy, pomocniczym środkiem w nauce. Właściwa nauka jest to wchłonięcie w siebie treści słów nauczyciela. Profesorowie wasi po to sami długie lata uczyli się, po to oczekują na was w szkole, by na podstawie nabytej wiedzy i doświadczenia podać wam w ustnym wykładzie i objaśnieniach treść podręczników w jak najbardziej prosty i dostępny sposób. Objaśnią wam oni każde zagadnienie i każdą trudność, jaka może się nadarzyć. Nauka w szkole dlatego tylko odbywa się według podręcznika, abyście mogli opanowaną w klasie lekcję sami w domu powtórzyć, sami odnaleźć cyfry i daty, trudne w czasie krótkich godzin do zapamiętania. Wypływa z tego jedna konsekwencja: Kto w klasie nie uważa, ten nie potrafi w domu dać sobie rady. Chyba z pomocą rodziców lub dodatkowych korepetytorów, tracąc niepotrzebnie czas, który należałoby, uważając pilnie w szkole, obrócić na inne zajęcia, względnie zabawę.

Będziecie mieli również samodzielne prace domowe, aby każdy z was mógł wykazać, na jaki go stać wysiłek. Będą one jednak w znacznej mierze przygotowane przez profesorów, poprzedzane ćwiczeniami w klasie, wskazówkami ogólnymi, z których każdy z was potrafi sobie uświadomić, o co chodzi i jak zadanie wykonać należy. Nie potrafi chyba ten, co lekcję w klasie uważał za wypoczynek i, nie wysilając się chwilowo, odłożył pracę na później do domu.

W zespole szkolnym, w grupie klasowej, bywa podobnie, jak w życiu społeczeństwa: każdy z was uzależniony jest od otoczenia i wzajemnie na to otoczenie wpływa, ujemnie lub dodatnio. Niewyuczone lub zaniedbane lekcje mszczą się nie tylko na winnym zaniedbania, lecz i na całej klasie, obniżając poziom nauki. Nauczyciel będzie zmuszony, w poczuciu obowiązku opiekowania się każdym uczniem, do straty czasu nad zapóźnionymi w nauce, zamiast iść naprzód w postępie, przewidzianym programem, względnie rozszerzyć lub pogłębić zakres omawianych zagadnień. Z drugiej strony nie ma dla ucznia nic trudniejszego, jak nadrabianie zaniedbanych lekcji. Każdy bowiem dzień pracy jest z góry obliczony dokładnie. Dwa dni nauki w jeden dzień bardzo trudno odrobić. Co, przy regularnej i systematycznej pracy, możecie normalnym wysiłkiem wykonać, staje się, w chwili nagromadzenia kilku lekcji, trudnym do rozplątania kłębowiskiem niezrozumiałych słów i znaków. Aby podołać, należało by rozpocząć systematyczne przerabianie lekcji, na to zaś nie stanie wam czasu. Mądrość przysłowia głosi: „Czego się Jaś nie nauczył, tego się Jan nie nauczy". Każdy z was był wczoraj Jasiem, a jutro będzie Janem. Przy całym nowoczesnym rozwoju wynalazków nie wymyślono jeszcze sposobu, jak znaleźć się na setnym kilometrze bez konieczności przebycja kilometra 2, 3, 5, 50 itd. w kolei, jak skoczyć w dal 4 czy 5 metrów, skoro nie jest się zdolnym nawet dwóch.

Przechodzę do następnego zagadnienia, które stoi nad wami, do wychowania fizycznego. W starożytnej Grecji o człowieku niewykształconym mówiono, że „nie umie ani czytać, ani pływać". Tak samo dziś, obok obowiązku nabywania wiedzy, ćwiczenie ciała jest waszym drugim obowiązkiem. Fizyczna sprawność jest nie tylko warunkiem waszego zdrowia i radości życia, lecz stanowi również obowiązek wobec społeczeństwa i Państwa. Państwo potrzebuje nie tylko mądrych i uczonych obywateli, lecz również obywateli na

tyle zdrowych i silnych, by mogli oni wytrzymać fizyczny trud swego zawodu oraz zdobyć się na wysiłek, jakiego wymaga polowa służba w czasie wojny od żołnierza, służba w szpitalu lub centrali telefonicznej — od kobiet. Określając w ten sposób rolę wychowania fizycznego, musimy sobie zdać sprawę, że nie ma ono na celu wyczynów rekordowych, lecz harmonijną rozbudowę ciała i zdrowia. Nie należy przeto dążyć do błyskotliwych popisów sportowych, których sława gaśnie w kilka dni, często w kilka godzin później, gdyż zawsze znajdzie się ktoś inny, co potrafi zrobić lepiej, natomiast należy swoje ciało tak zaprawić do wysiłku, by było nam pomocą w naszym osobistym życiu i dalszej społecznej lub państwowej służbie. Nie zarozumialec w ciele barbarzyńcy, lecz człowiek zdrowy fizycznie i umysłem bystry — powinien być waszym ideałem. Kierownicy wychowania fizycznego, instruktorzy harcerscy i przysposobienia wojskowego dadzą wam, podobnie jak profesorowie w zakresie nauki, wszelkie wskazówki i objaśnienia, jak postępować; nieposłuszeństwo wobec ich poleceń, podobnie jak zaniedbanie cielesnych ćwiczeń, może się na was zemścić cherlactwem, chorobą, a nawet kalectwem.

I nauka szkolna i ćwiczenia cielesne mają jednocześnie na celu kształcenie waszego charakteru. Trzecie to zagadnienie jest jednak bardzo odmienne od poprzednich. O ile w nauce i pracy fizycznej profesorowie potrafią dać wam dokładne wskazówki i ułatwić wam uzyskanie pożądanych rezultatów, o tyle charakter swój własny musicie wypracować własnym wysiłkiem wy sami. Nikt nie jest w stanie szczegółowo wglądnąć, co się wewnątrz waszego mózgu i waszego serca dzieje; o tem dokładnie wiecie tylko wy sami, pozory zewnętrzne zaś mogą często mylić. To wewnątrz was samych znajduje się ten teren pracy, na którym każdy z was powinien wykazać, co potrafi i na co go stać; pokazać, że to wasze wnętrze nie jest tylko fizyczną próżnią, dziecinnie łaknącą ciastek, lecz czujące serce i działająca wola; że wewnątrz siebie każdy z was mieści jakiś wielki ideał, do którego dąży, wizje bohatera pracy, wiedzy lub walki, do którego chce się upodobnić, że posiada nie tylko wolę, lecz i odwagę w dążeniu do swego ideału, że środki, jakie posiada w zakresie wiedzy i sprawności fizycznej, umie i chce użyć na cel jeden, wyższy nad kłopoty dnia i poszczególne drobiazgowe zajęcia.

Aby to spełnić, trzeba mieć wolę, to znaczy trzeba chcieć i należy mieć odwagę— umieć chcieć. Źródłem największych trudności życiowych jest brak odwagi; odwaga polega zaś na posiadaniu, na chęci obrony lub chęci zdobycia ideału, który stanowi wewnętrzną prawdę człowieka. Poczucie prawdy daje odwagę, tak samo, jak kłamstwo powoduje obawę i tchórzostwo. Znana wam wszystkim historia o pierwszym grzechu człowieka, — to wiecznie powtarzające się dzieje kłamstwa i tchórzostwa oraz ich współzależności. Uczeń kłamiący, w klasie wobec kolegów lub profesorów, wobec rodziców w domu, — jest tchórzem i pozostanie tchórzem, tak w życiu, jak na polu bitwy. Czy chłopcem jest, czy dziewczyną, skutki będą te same: życie w duchowej miernocie, a często poza nawiasem zbiorowego życia. Zespół bowiem potrzebuje wzajemnego zaufania swoich członków do siebie, zaufania, tak do prawdziwości powiedzianych słów, jak do dotrzymania umów, jakie się zawiera.

Jeżeli weźmiecie w rękę pisma wielkiego polskiego wychowawcy Marszałka Józefa Piłsudskiego, znajdziecie w szeregu artykułów i mów wciąż nawracające zagadnienie „prawdy". Szukał prawdy Wielki Marszałek całym wysiłkiem swego umysłu i trudem swojego życia; działał tylko w jej imię i, jak wam wiadomo, uzyskał rezultaty, jakich nikt przedtem postawiony w podobnych warunkach osiągnąć nie zdołał. Prawda, według pism Wielkiego Marszałka, to ciągła kontrola, to „wgryzanie się" w samego siebie, to szukanie zgody z własnym sumieniem i poczuciem honoru. Jak postępował ten Rycerz bez trwogi i skazy w chwilach niepewności, co robić, niepewności, gdzie znajduje się prawda, lub w jakim kierunku należy woli i odwagi użyć, opowiada sam w następującym ustępie:

„Gdy jestem w rozterce ze sobą, gdy wszyscy są przeciwko mnie, gdy wokoło podnosi się burza oburzenia i zarzutów, gdy okoliczności nawet są, pozornie, wrogie mym zamiarom, — wtedy pytam się samego siebie, jakby matka kazała mi w tym wypadku postąpić, i czynię to, co uważam za jej prawdo-

podobne zdanie, za jej wolę, już nie oglądając się na nic. Nigdy od ducha matki nie otrzymałem złej rady".

Tym cytatem z pism Wielkiego Marszałka pragnę zakończyć dzisiejszą z wami rozmowę. Młodym chłopcem był Marszałek, gdy stracił swą matkę; chodził do szkoły obcej, w której wróg całym swym wpływem pragnął wypaczyć charaktery polskiej młodzieży. Wy jesteście w położeniu daleko lepszym. Dlatego radzę: gdy znajdziecie się na rozstajnych drogach, niepewni, która z nich dobra, a która zła, gdy ogarnie was zmęczenie lub zniechęcenie i nie będziecie wiedzieli, jak postąpić, przypomnijcie sobie to wyznanie i wskazówkę Wielkiego Marszałka i postąpcie, zdecydowanie i odważnie, w ten sposób, byście mogli o swoim uczynku opowiedzieć spokojnie i głośno waszym rodzicom w domu, waszym profesorom w szkole. Odnieście się myślą do ducha matki, jeżeli przy was nieobecna.

Chciałbym, byśmy się mogli jeszcze z sobą spotkać; jeśli możliwe, zobaczyć. Tymczasem zaś żegnam was, mili słuchacze, i życzę radosnej pracy oraz szczęśliwego szkolnego roku.

121

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 15 lipca 1936 r. (Nr. BP-14332/36).

o organizacji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 27 lipca 1936 r. Nr. 5, poz. 112).

Na podstawie § 11 uchwały Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1936 r. w sprawie Statutu Organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (M. P. Nr. 158, poz. 285) ustanawiam z dniem 15 lipca 1936 r. następujący podział Departamentów (Biura Personalnego) na wydziały i referaty oraz zakres czynności jednostek organizacyjnych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

I. **Departament Ogólny** obejmuje sprawy nadzoru nad pracami ustawodawczymi Ministerstwa, sprawy jednolitej wykładni ustawodawstwa, sprawy budżetowe, sprawy fundacyjne, sprawy budownictwa szkolnego, sprawy statystyczne, sprawy administracji wydawnictw, obsługę kancelaryjną i inne sprawy administracyjne i gospodarcze, nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych, oraz inspekcję administracyjną w powyższym zakresie.

Departament Ogólny dzieli się na 3 wydziały i 2 referaty:

1. **Wydział prawny** (znak literowy I Praw) ustala w porozumieniu z innymi wydziałami ostateczną redakcję ustaw i rozporządzeń i uzgadnia je z innymi Ministerstwami, opiniuje ostateczną redakcję wszelkich zarządzeń o charakterze normatywnym, współdziała w przygotowaniu kodyfikacji przepisów oraz ustala i opracowuje wykładnię w zakresie ustawodawstwa wykonywanego przez Ministerstwo i podległe mu władze, urzędy i instytucje, opiniuje ustawy i rozporządzenia innych Ministerstw, redaguje Dziennik Urzędowy Ministerstwa, współdziała przy obronie przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym, o ile prowadzone sprawy nie należą do kompetencji Biura Personalnego; załatwia sprawy fundacji i zapisów, których przedmiot wchodzi w zakres kompetencji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; załatwia sprawy ogólne, o ile nie należą do zakresu działania innych komórek organizacyjnych Ministerstwa.

2. **Wydział Budżetowo-Rachunkowy** (znak literowy I R) opracowuje w porozumieniu z zasadniczymi komórkami Ministerstwa budżet Ministerstwa pod względem redakcyjnym i rachunkowym, załatwia sprawy, związane z wykonaniem budżetu pod względem rachunkowo-kasowym, czuwa nad prawidłowym wykonaniem budżetu, prowadzi rachunkowość zarządu centralnego Ministerstwa, sporządza zamknięcia rachunkowe, opracowuje przepisy i instrukcje rachunkowo-gospodarcze, nadzoruje czynności finansowo-gospodarcze w drodze badania sprawozdań i bilansów oraz w drodze inspekcji organów, wykonywujących te czynności.

3. **Wydział Budownictwa** (znak literowy I Bud) opracowuje przepisy i instrukcje w za-

kresie budownictwa szkolnego z punktu widzenia potrzeb szkolnych, w zakresie wewnętrznego urządzenia szkół różnego typu oraz w zakresie urządzenia terenów szkolnych; opracowuje szkice, projekty i kosztorysy urządzeń terenowych, budynków szkolnych i urządzeń wewnętrznych; współdziała w nadzorze nad budowami z ramienia Ministerstwa oraz opiniuje sprawy, związane z budownictwem szkolnym.

4. **Referat Statystyczny** (znak literowy I Stat) zbiera, opracowuje i opiniuje materiały sprawozdawczo - statystyczne z zakresu zadań Ministerstwa, a dotyczące przede wszystkim ogólnego stanu, rozwoju i potrzeb oświaty i kultury w Państwie, dostarcza odpowiedniego materiału i wniosków innym jednostkom organizacyjnym Ministerstwa; utrzymuje w zakresie swych prac kontakt z Głównym Urzędem Statystycznym.

5. **Referat Administracyjno-Gospodarczy** (znak literowy I AG) załatwia sprawy, związane z zarządem administracyjno - gospodarczym Ministerstwa, urzędów i instytucyj podległych, sprawy administracji wydawnictw, składnicy akt i kancelarii, oraz sprawy nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych Ministerstwa.

II. **Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego** załatwia w zakresie wychowania przedszkolnego, szkolnictwa powszechnego i specjalnego, szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zakładów kształcenia wychowawczyń przedszkoli i nauczycieli szkół powszechnych oraz oświaty pozaszkolnej — sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy ustrojowo - programowe, opracowuje instrukcje i zarządzenia normatywne, dotyczące nauczania i wychowania, sprawuje nadzór i opiekę nad akcją społeczno - wychowawczą oraz kulturalno - oświatową, prowadzoną przez instytucje państwowe, instytucje samorządowe oraz społeczne, załatwia sprawy, związane z oceną książek i pomocy naukowych, nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i zaspakajania potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, jako też pracowników oświatowych, oraz sprawy kwalifikacji wychowawczyń przedszkoli, nauczycieli szkół powszechnych oraz szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego dzieli się na 5 wydziałów:

1. **Wydział Szkolnictwa Powszechnego** (znak literowy II P) załatwia w zakresie przedszkoli, szkolnictwa powszechnego i specjalnego sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i potrzeb rzeczowych, sprawy kwalifikacji wychowawczyń przedszkoli i nauczycieli szkół powszechnych, oraz sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej.

2. **Wydział Szkolnictwa Średniego Ogólnokształcącego** (znak literowy II S) załatwia w zakresie szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zakładów kształcenia wychowawczyń przedszkoli i nauczycieli szkół powszechnych sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i potrzeb rzeczowych, sprawy kwalifikacji nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia wychowawczyń przedszkoli i nauczycieli szkół powszechnych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, oraz współdziała z Departamentem Nauki i Szkół Wyższych w zakresie kształcenia nauczycieli.

3. **Wydział Oświaty Pozaszkolnej** (znak literowy II OP) załatwia sprawy ustawodawstwa i organizacji oświaty pozaszkolnej oraz nadzoru nad wykonywaniem odnośnych ustaw i przepisów, sprawuje opiekę nad akcją społeczno-wychowawczą i kulturalno-oświatową, prowadzoną przez instytucje państwowe, samorządowe i społeczne, i opracowuje instrukcje w tym zakresie, załatwia sprawy potrzeb rzeczowych oświaty pozaszkolnej oraz sprawy kształcenia i dokształcania pracowników oświatowych.

4. **Wydział Programowy** (znak literowy II Pr) organizuje opracowywanie programów

nauki dla szkół i kursów ogólnokształcących oraz zakładów kształcenia wychowawczyń przedszkoli i nauczycieli szkół powszechnych, ustala ich redakcję, określa normy urządzeń dydaktycznych, bada realizację programów, metody i wyniki nauczania w wyżej wymienionych szkołach i kursach, a w związku z tym opracowuje instrukcje i zarządzenia normatywne, załatwia sprawy, związane z oceną książek i pomocy naukowych do użytku we wzmiankowanych szkołach, opiniuje o programach kształcenia nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących oraz wyżej wymienionych zakładów kształcenia nauczycieli.

5. **Wydział Wychowania** (znak literowy II W) opracowuje instrukcje i przepisy z dziedziny wychowania, uwzględniające wszelkie jego strony we wszystkich kategoriach szkolnictwa, załatwia sprawy organizacji młodzieży szkolnej i pozaszkolnej, współpracy szkoły z domem, reguluje wydawanie pisemek szkolnych, prowadzenie korespondencji międzyszkolnej, załatwia sprawy wychowania fizycznego, przysposobienia wojskowego i higieny szkolnej w zakresie działania Ministerstwa, wreszcie sprawy kształcenia i dokształcania nauczycieli ćwiczeń cielesnych i lekarzy szkolnych.

III. **Departament Szkolnictwa Zawodowego** załatwia w zakresie szkół i kursów zawodowych — sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy ustrojowo-programowe, opracowuje instrukcje i zarządzenia normatywne, dotyczące nauczania, załatwia sprawy, związane z oceną książek i pomocy naukowych oraz sprawy urządzeń warsztatów szkolnych, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i zaspakajania potrzeb rzeczowych; sprawy kształcenia i dokształcania nauczycieli i instruktorów oraz pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, sprawy kwalifikacji nauczycieli.

Departament Szkolnictwa Zawodowego dzieli się na 4 wydziały i 2 referaty:

1. **Wydział Szkół Przemysłowych** (znak literowy III P) załatwia w zakresie szkół i kursów przemysłowych sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej.

2. **Wydział Szkół Handlowych** (znak literowy III H) załatwia w zakresie szkół i kursów handlowych sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej.

3. **Wydział Szkół Rolniczych i Gospodarczych** (znak literowy III RG) załatwia w zakresie szkół i kursów rolniczych i gospodarczych sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych, gospodarstw rolnych i potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej.

4. **Wydział Programowo-Ustrojowy** (znak literowy III PU) organizuje opracowywanie programów nauki dla szkół i kursów zawodowych oraz ustala ich redakcję, bada realizację programów, metody i wyniki nauczania w szkołach i na kursach zawodowych, opracowuje statuty szkół, zagadnienia ustrojowe, oraz ustala typy organizacyjne szkół i kursów zawodowych, załatwia sprawy, związane z oceną książek i pomocy naukowych, oraz sprawy urządzeń warsztatów szkolnych.

5. **Referat Ogólny** (znak literowy III O) załatwia sprawy ogólno-administracyjne, prawne, prowadzi obronę przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym, oraz załatwia inne sprawy o charakterze ogólnym, nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych Departamentu.

6. **Referat Kwalifikacyjny** (znak literowy III Kwal) załatwia sprawy ustawodawstwa w zakresie kwalifikacji nauczycieli szkół i kursów zawodowych, sprawy, związane z wykonywaniem przepisów o kwalifikacjach zawodowych tych nauczycieli, oraz prowadzi ewidencję wydawanych dyplomów nauczycielskich.

IV. **Departament Nauki i Szkół Wyższych** załatwia w zakresie nauki sprawy, związane z organizacją nauki i popieraniem polskiej twórczości naukowej w kraju i zagranicą, sprawy ochrony przyrody i opieki nad zabytkami bibliotecznymi, pr edhistorycznymi i paleontologicznymi — w zakresie szkolnictwa wyższego — sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, oraz opieki nad młodzieżą akademicką.

Departament Nauki i Szkół Wyższych dzieli się na 1 wydział i 3 referaty:

1. **Wydział Nauki** (znak literowy IV N) załatwia sprawy, związane z organizacją nauki i popieraniem twórczości naukowej w kraju i zagranicą, a w szczególności sprawy instytucji naukowych, zakładów badawczych i muzeów, bibliotek naukowych i uniwersyteckich, sprawy stosunków naukowych polskich z zagranicą, sprawy naukowego ruchu wydawniczego, przygotowania pracowników naukowych, wreszcie sprawy ochrony przyrody i opieki nad zabytkami bibliotecznymi, przedhistorycznymi i paleontologicznymi.

2. **Referat Ustrojowo-Programowy** (znak literowy IV UP) załatwia w zakresie szkół wyższych sprawy ustrojowe, badania poziomu naukowego, programów studiów i egzaminów, sprawy słuchaczy, wynikające z ich stosunku do nauki i nauczania, sprawy oceny i nostryfikacji dyplomów, a ponad to współpracuje z Biurem Personalnym w sprawach ruchu służbowego personelu nauczającego i pomocniczych sił naukowych.

3. **Referat Administracyjny** (znak literowy IV A) załatwia sprawy administracyjne, budżetowe i finansowe państwowych szkół akademickich, oraz sprawy ogólne, nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych Departamentu.

4. **Referat dla Spraw Młodzieży Szkół Wyższych** (znak literowy IV M) załatwia sprawy opłat akademickich, administruje funduszem „Państwowe stypendia akademickie”, załatwia sprawy pomocy dla młodzieży szkół wyższych, sprawy stowarzyszeń akademickich, wreszcie sprawy, związane z postępowaniem dyscyplinarnym przeciwko słuchaczom szkół wyższych.

V. **Departament Wyznań Religijnych** załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznań religijnych.

Departament Wyznań Religijnych dzieli się na 3 referaty:

1. **Referat Wyznania Katolickiego** załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznania katolickiego, oraz sprawy ogólne, nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych Departamentu.

2. **Referat Wyznania Prawosławnego i Staroobrzędowego** załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznania prawosławnego i staroobrzędowego.

3. **Referat Wyznań Ewangelickich, Sekt i Wyznań Niechrześcijańskich** załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznań ewangelickich, sekt i wyznań niechrześcijańskich.

VI. **Biuro Personalne** obejmuje sprawy osobowe funkcjonariuszów Ministerstwa i wszystkich podległych władz, urzędów, instytucji i zakładów oraz sprawy organizacyjne Ministerstwa i podległych mu władz i urzędów.

Biuro Personalne dzieli się na 4 referaty:

1. **Referat Ogólno-Organizacyjny** załatwia sprawy: organizacyjne, inspekcyjne, normalizacyjne, przepisów osobowych, wyszkolenia zawodowego i dokształcania urzędników, sprawy wojskowe, budżetu osobowego, ewidencyjno-statystyczne oraz sprawy ogólne, nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych Biura Personalnego.

2. **Referat Ruchu Służbowego** załatwia sprawy: przyjęć, ruchu służbowego, uprawnień, wynikających z przepisów ustaw o stosunkach służbowych, odznaczeń, kwalifikowania, oraz kieruje kancelarią Biura Personalnego.

3. **Referat Uposażeniowy** załatwia sprawy: uposażeniowe, emerytalne i ubezpieczeniowe.

4. **Referat Dyscyplinarny** załatwia sprawy: odpowiedzialności służbowej i majątkowej personelu, organizacji komisji dyscyplinarnych, oraz sekretariatu istniejących przy Ministerstwie komisji dyscyplinarnych.

VII. **Wydział Prezydialny** obejmuje sekretariat osobisty Ministra i sprawy reprezenta-

cyjne, sprawy wynikające ze stosunku Ministra do Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu i Senatu, Prezesa Rady Ministrów i poszczególnych Ministrów, sprawy polityki narodowościowej i wyznaniowej w zakresie oświaty, szkolnictwa polskiego zagranicą i opieki kulturalnej nad wychodźtwem polskim, sprawy prasowe i sprawy zlecone przez Ministra.

VIII. **Wydział Sztuki** załatwia w zakresie sztuki sprawy opieki nad twórczością w dziedzinie sztuk plastycznych, literatury, muzyki i teatru, oraz sprawy udostępnienia społeczeństwu dorobku wymienionej twórczości, — w zakresie szkolnictwa artystycznego— sprawy ustawodawstwa, organizacji, programów, nadzoru nad nauczaniem i wychowaniem oraz sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych tego szkolnictwa, tudzież sprawy opieki nad zabytkami z wyłączeniem zabytków, wchodzących w zakres działania Departamentu Nauki i Szkół Wyższych oraz Wydziału Archiwów Państwowych.

IX. **Wydział Archiwów Państwowych** obejmuje zarząd archiwów państwowych i ich kompletowanie oraz rewindykację państwowych zbiorów archiwalnych w kraju i z zagranicy, ochronę zabytków archiwalnych i opiekę naukową i techniczną nad archiwami i zbiorami archiwalnemi niepaństwowymi.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

W. Świętosławski.

122

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 2 lipca 1936 r.

w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 27 lipca 1936 r. Nr. 5, poz. 111).

§ 1.

Zatwierdza się dołączony do uchwały niniejszej Statut Organizacyjny Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 2.

Wykonanie uchwały niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3.

Uchwała niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [1]).

Równocześnie traci moc obowiązującą Statut Organizacyjny Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zatwierdzony uchwałą Rady Ministrów z dnia 9-go września 1931 r. („Monitor Polski" Nr. 213, poz. 287).

Prezes Rady Ministrów:

Sławoj - Składkowski.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świętosławski.

Załącznik do uchwały Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1936 r.

STATUT ORGANIZACYJNY

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

§ 1.

W skład Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wchodzą:
5 departamentów:
I. Ogólny,
II. Szkolnictwa Ogólnokształcącego,
III. Szkolnictwa Zawodowego,
IV. Nauki i Szkół Wyższych,
V. Wyznań Religijnych,
Biuro Personalne,
oraz nie wchodzące w skład departamentów:
Wydział Prezydialny,
Wydział Sztuki i
Wydział Archiwów Państwowych.

§ 2.

Departament Ogólny obejmuje sprawy nadzoru nad pracami ustawodawczymi Ministerstwa, sprawy jednolitej wykładni ustawodawstwa, sprawy budżetowe, sprawy funda-

[1]) t. j. z dniem 10 lipca 1936 r.

cyjne, sprawy budownictwa szkolnego, sprawy statystyczne, sprawy administracji wydawnictw, obsługę kancelaryjną i inne sprawy administracyjne i gospodarcze, nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych, oraz inspekcję administracyjną w powyższym zakresie.

§ 3.

Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego załatwia w zakresie wychowania przedszkolnego, szkolnictwa powszechnego i specjalnego, szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zakładów kształcenia wychowawczyń przedszkoli i nauczycieli szkół powszechnych oraz oświaty pozaszkolnej — sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy ustrojowo - programowe, opracowuje instrukcje i zarządzenia normatywne, dotyczące nauczania i wychowania, sprawuje nadzór i opiekę nad akcją społeczno - wychowawczą oraz kulturalno - oświatową, prowadzoną przez instytucje państwowe, instytucje samorządowe oraz społeczne, załatwia sprawy, związane z oceną książek i pomocy naukowych, nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i zaspakajania potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, jako też pracowników oświatowych, oraz sprawy kwalifikacji wychowawczyń przedszkoli, nauczycieli szkół powszechnych oraz szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

§ 4.

Departament Szkolnictwa Zawodowego załatwia w zakresie szkół i kursów zawodowych — sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy ustrojowo - programowe, opracowuje instrukcje i zarządzenia normatywne, dotyczące nauczania, załatwia sprawy, związane z oceną książek i pomocy naukowych oraz sprawy urządzeń warsztatów szkolnych, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy pomieszczeń szkolnych i zaspakajania potrzeb rzeczowych; sprawy kształcenia i dokształcania nauczycieli i instruktorów oraz pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, sprawy kwalifikacji nauczycieli.

§ 5.

Departament Nauki i Szkół Wyższych załatwia w zakresie nauki—sprawy, związane z organizacją nauki i popieraniem polskiej twórczości naukowej w kraju i zagranicą, sprawy ochrony przyrody i opieki nad zabytkami bibliotecznymi, przedhistorycznymi i paleontologicznymi,—w zakresie szkolnictwa wyższego — sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, oraz opieki nad młodzieżą akademicką.

§ 6.

Departament Wyznań Religijnych załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznań religijnych.

§ 7.

Biuro Personalne obejmuje sprawy osobowe funkcjonariuszów Ministerstwa i wszystkich podległych władz, urzędów, instytucji i zakładów oraz sprawy organizacyjne Ministerstwa i podległych mu władz i urzędów.

§ 8.

Wydział Prezydialny obejmuje sekretariat osobisty Ministra i sprawy reprezentacyjne, sprawy wynikające ze stosunku Ministra do Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu i Senatu, Prezesa Rady Ministrów i poszczególnych Ministrów, sprawy polityki narodowościowej i wyznaniowej w zakresie oświaty, szkolnictwa polskiego zagranicą i opieki kulturalnej nad wychodźtwem polskim, sprawy prasowe i sprawy zlecone przez Ministra.

§ 9.

Wydział Sztuki załatwia w zakresie sztuki sprawy opieki nad twórczością w dziedzinie sztuk plastycznych, literatury, muzyki i teatru, oraz sprawy udostępnienia społeczeństwu dorobku wymienionej twórczości,—w zakresie szkolnictwa artystycznego — sprawy ustawodawstwa, organizacji, programów, nadzoru nad nauczaniem i wychowaniem oraz sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych tego szkolnictwa, tudzież sprawy opieki nad zabytkami z wyłączeniem zabytków, wymienionych w § 5 i 10.

§ 10.

Wydział Archiwów Państwowych obejmuje zarząd archiwów państwowych i ich kompletowanie oraz rewindykację państwowych zbiorów archiwalnych w kraju i z zagranicy, ochronę zabytków archiwalnych i opiekę naukową i techniczną nad archiwami i zbiorami archiwalnymi niepaństwowymi.

§ 11.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przeprowadza podział Departamentów (Biura Personalnego) na wydziały i referaty oraz ustala szczegółowy zakres czynności jednostek organizacyjnych Ministerstwa i regulamin Ministerstwa.

123

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 11 września 1936 r.

w sprawie wykonania ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dnia 8 października 1936 r. Nr. 77 poz. 542).

Na podstawie art. 14, 29 ust. 2, 30 i 98 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) ze zmianami, wprowadzonymi rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660), zarządza się co następuje:

§ 1. Przysięga służbowa, składana przez nauczyciela przy ustaleniu, brzmi jak następuje:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że w wykonywaniu swych obowiązków służbowych, szczególnie w zakresie wychowania i nauczania powierzonej mi młodzieży, przyczyniać się będę ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze służyć będę. Wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzec będę pilnie, obowiązki swego stanowiska spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia mych przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicy urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż”.

Przyrzeczenie służbowe brzmi, jak przysięga służbowa po skreśleniu w niej słów: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że” oraz zmianie zdania: „Tak mi Panie Boże dopomóż” na zdanie: „Tak przyrzekam”.

§ 2. Tam, gdzie młodzież szkolna w ciągu roku szkolnego w niedziele i święta, wskazane w zarządzeniach władz szkolnych, bierze udział zbiorowo w nabożeństwach, specjalnie dla niej urządzanych, nauczyciele obowiązani są zarówno w czasie zbierania się młodzieży, jak i w czasie nabożeństwa, względnie kazania (egzorty), pełnić opiekę nad młodzieżą i wykonywać nadzór nad jej zachowaniem się. Jeżeli w szkole pełni służbę kilku nauczycieli, dyrektor lub kierownik może zarządzić kolejne dyżury, uwzględniając konieczność wyznaczenia na każdy dyżur takiej liczby nauczycieli, któraby czyniła zadość potrzebie roztoczenia istotnej opieki i nadzoru nad młodzieżą.

§ 3. Jeżeli zniżka godzin nauczania lub innych zajęć obowiązkowych w szkole mieści się w ramach organizacyjnych szkoły t. j. jeżeli zniżka ta nie pociąga za sobą w konsekwencji zmniejszenia się przewidzianej w planie zajęć szkolnych liczby godzin nauczania, bądź innych zajęć obowiązkowych w szkole a jednocześnie nie powoduje dodatkowego obciążenia Skarbu Państwa bądź w postaci zwiększenia liczby etatów nauczycielskich, bądź w postaci powiększenia ilości godzin nadliczbowych, dodatkowo opłacanych, — zniżkę godzin na umotywowany wniosek kierownika, bądź dyrektora szkoły, zatwierdza:

1) dla nauczycieli szkół, podległych bezpośrednio inspektorowi szkolnemu — inspektor szkolny;

2) dla nauczycieli szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi okręgu szkolnego — kurator okręgu szkolnego.

Udzielanie nauczycielom szkół, podległych bezpośrednio inspektorowi szkolnemu, zniżek godzin, wychodzących poza ramy orga-

nizacyjne szkoły, należy do kuratora okręgu szkolnego pod warunkiem, że ewentualne zwiększenie liczby etatów lub ilości godzin nadliczbowych w szkole nie spowoduje wyjścia poza granice liczby etatów lub kwot, objętych budżetem okręgu szkolnego.

Udzielanie zniżek we wszystkich wypadkach, nie objętych dwoma poprzednimi ustępami niniejszego paragrafu, należy do Ministra.

§ 4. Dyrektor lub kierownik szkoły na czas swego urlopu w okresie ferii szkolnych powierza zastępstwo jednemu z pozostających na miejscu nauczycieli szkoły, o czym zawiadamia władzę, której podlega bezpośrednio.

Gdyby jednak żaden z nauczycieli szkoły nie wziął na siebie dobrowolnie obowiązku zastępowania dyrektora, bądź kierownika, wówczas władza z urzędu wyznaczy do pełnienia tych obowiązków jednego z nauczycieli szkoły, stosując przepisy art. 43 i 44 ustawy.

Zastępujący będącego na urlopie ferialnym dyrektora lub kierownika nauczyciel jest obowiązany do opieki nad budynkiem i inwentarzem szkolnym i do załatwiania spraw, wynikających z kierownictwa szkołą w tym czasie.

Celem umożliwienia stronom porozumienia się na miejscu z zarządem szkoły powinien zastępca dyrektora lub kierownika wyznaczyć, jako godziny przyjęć, co najmniej po 2 godziny w ciągu dwu dni w tygodniu, co przez umieszczenie stosownego ogłoszenia w dostępnym dla stron miejscu budynku szkolnego ma być podane im do wiadomości.

§ 5. Postanowienia § 4 nie mają zastosowania do szkół powszechnych wiejskich I i II stopnia. Kierownicy tych szkół, oddalając się z miejsca zamieszkania na czas urlopu ferialnego, obowiązani są jedynie do powierzenia opieki nad budynkiem i inwentarzem szkolnym pozostającemu na miejscu nauczycielowi, a o ile to jest niemożliwe, organowi samorządu szkolnego lub gdy takiego samorządu nie ma, odpowiedniemu miejscowemu organowi samorządu terytorialnego. O zamierzonym wyjeździe swym oraz o osobie lub organie, któremu powierzył opiekę nad budynkiem i inwentarzem szkolnym, kierownik szkoły obowiązany jest zawiadomić inspektora szkolnego.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 131, poz 787).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świętosławski.

124

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 31 sierpnia 1936 r. (II S—5776/36)

w sprawie otwarcia państwowego gimnazjum w Augustowie.

Na p dstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) oraz § 2 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 października 1933 r. (Nr. I Pr. 3776/33) o organizacji gimnazjów państwowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13, poz. 184) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem roku szkolnego 1936/37 przekształca się klasy gimnazjalne, istniejące przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim im. Grzegorza Piramowicza w Augustowie, na Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne.

§ 2. Nowoutworzone Państwowe Gimnazjum przyjmuje mienie Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Augustowie.

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1936 r.

Minister:

(—) W. Świętosławski.

125

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 4 lipca 1936 r. (Nr. II S-4905/35)

w sprawie nazwy „świadectwo dojrzałości".

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 28 sierpnia 1936 r. Nr. 8 poz. 147).

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) oraz § 52 Regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości, wprowadzonego w życie rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 grudnia 1925 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 8 z 1926 r.) zarządzam, co następuje:

§ 1. Nazwę „świadectwo dojrzałoś ci" zastrzega się wyłącznie dla świadectw, wydawanych przez Państwowe Komisje Egzaminacyjne na dowód złożenia gimnazjalnego egzaminu dojrzałości w myśl przepisów Regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości z dnia 19 grudnia 1925 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 8 z 1926 r.).

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

126

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNIK Nr. 103

z dnia 9 października 1936 r. (II S-7215/36)

w sprawie organizacji audycji muzycznych w państwowych gimnazjach ogólnokształcących.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości następującą instrukcję organizacyjną, oraz wskazówki programowe, którymi należy się kierować przy realizacji audycji muzycznych, nakazanych przez program nauki śpiewu i muzyki w państwowych gimnazjach ogólnokształcących.

1) Celem audycji muzycznych dla młodzieży gimnazjalnej jest przede wszystkim rozbudzenie estetycznej wrażliwości na przeżycia muzyczne, przyzwyczajenie do obcowania z muzyką i wyrobienie potrzeby jej słuchania.

Przy organizowaniu audycji wskazane jest korzystanie z pomocy jaką w tym względzie mogą okazać miejscowe stowarzyszenia muzyczne, poważniejsze szkoły muzyczne, a także instytucje powołane specjalnie do organizowania koncertów i audycji.

2) Najbardziej celową formą audycji jest ta, w której zachodzi bezpośredni kontakt muzyka — wykonawcy ze słuchaczem. Zatem, o ile tylko warunki na to pozwolą należy organizować przede wszystkim audycje muzyki żywej, przy czym wykonawcami audycji winni być artyści muzycy, bądź też wybitniejsze siły z pośród miłośników muzyki, względnie—dostatecznie przygotowani muzycznie uczniowie i zespoły uczniowskie.

3) W raziej gdyby wykonawcami byli nauczyciele — instrumentaliści, a także uczniowie, oraz zespoły uczniowskie, albo też muzycy — amatorzy z poza szkoły, należy zwrócić szczególną uwagę na to, by audycje stały na należytym poziomie artystycznym. Stwierdzono bowiem w ubiegłym roku szkolnym, że audycje, urządzane przez gimnazja we własnym zakresie działania, lub też przy pomocy niektórych szkół muzycznych, nie były dostatecznie przygotowane, lub też wykonanie ich przekraczało siły wykonawców, w innych wypadkach pewne szkoły muzyczne traktowały audycje, jako teren dla popisów swych uczniów. Zrozumiałem jest, że w tych warunkach audycje nie mogą spełnić swego zadania i zniechęcają młodzież do słuchania muzyki.

4) W większych miastach poszczególne dyrekcje gimnazjalne mogą organizować audycje indywidualne, lub też zbiorowo. Wspólne korzystanie z audycji zmniejsza ich koszta.

5) W szkołach, nieposiadających warunków dla zorganizowania audycji z bezpośrednim udziałem wykonawców, mogą mieć zastosowanie audycje radiowe. Audycje te odbywać się będą od godz. 11.30 do godz. 12.00

w pierwszy czwartek każdego miesiąca, poczynając od października r. b. Skrócony czas trwania audycji radiowych nie wpływa na czas audycji, realizowanych w inny sposób, które jak w roku ubiegłym winny trwać godzinę lekcyjną i składać się z objaśnień (około 15 min.) i części muzycznej (około 30 min.)

6) Muzyka mechaniczna może mieć zastosowanie w wyjątkowych wypadkach i tylko wtedy, kiedy strona techniczna aparatu zapewnia wykonanie, odpowiadające wymaganiom artystycznej produkcji. Pierwszeństwo przed audycjami z płyt winny mieć audycje radiowe. Muzyka z płyt może znaleźć zastosowanie prz demonstrowaniu uczniom utworów, których nie można im przedstawić w innym wykonaniu. Należy mieć na uwadze, że muzyka mechaniczna (z płyt i radiowa) nie sprzyja nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z młodzieżą i nie stwarza atmosfery koncertu, do której uczniów należy przyzwyczajać.

7) Specjalną uwagę należy poświęcić pogadankom, służącym dla objaśnienia programu i utworów. Objaśniający powinien zdać sobie sprawę, że pogadanki te nie mają celów wyłącznie dydaktycznych, lecz mają pobudzić estetyczną wrażliwość ucznia, zbliżyć go do treści wykonywanych utworów i wytworzyć jak najżywsze zainteresowanie muzyką. Wiadomości o kompozytorach, formach muzycznych i t.p. nie powinny być podawane drobiazgowo a całość objaśnień nie powinna mieć charakteru lekcji szkolnej. 15 minut przeznaczonych na pogadankę winny być podzielone pomiędzy krótki wstęp, objaśniający ogólny charakter audycji, oraz zapowiadanie i objaśnienie poszczególnych utworów lub grup utworów.

Tematy audycji muzycznych.

I. Rozwój sztuki muzycznej w okresie 1650—1750 (Dawni klasycy).

II. Druga połowa XVIII i początek XIX w. — klasycy wiedeńscy: Haydn, Mozart, Beethoven.

III. Romantycy: Schubert, Weber. Schumann, Mendelssohn, Chopin.

IV. Klasycy i romantycy — zestawienie najbardziej charakterystycznych utworów dla dwóch tych stylów.

V. Moniuszko:

VI. Chopin.

VII. Muzyka narodowa polska i obca.

VIII. Muzyka polska po Chopinie.

IX. Muzyka współczesna.

Przy układaniu programów szczegółowych według powyższego planu ogólnego należy wziąć pod uwagę przystępność utworów muzycznych, oraz stopniowanie ich trudności. Nie należy zatem z pośród utworów J. S. Bacha wybierać jego dzieł dłuższych, lecz np. „Arię”, która dostatecznie scharakteryzuje styl kompozytora. Jakkolwiek w cyklu tematów audycji uwzględniono po części historyczny rozwój sztuki muzycznej, to jednak w objaśnieniach należy unikać szczegółowych pogadanek historycznych i zastosować się do wskazówek zawartych w p. 7-ym.

Jako przykład orientacyjny, nie obowiązujący w szczegółach, podaje się następujący fragment programu audycji I-ej bez udziału orkiestry:

1) Corelli—Tartini—Wariacje na skrzypce.
2) J. S. Bach—Aria (skrzypce).
3) N. Jomelli—Ptaszniczka (sopran).
4) G. Pergolese—„Tre giorni„ (sopran).
5) W. Gluck—Melodia (skrzypce).

W objaśnieniach należałoby uwydatnić indywidualne cechy charakterystyczne utworów zwłaszcza zbliżonych pod względem tempa (2, 4, 5), a przez to pozornie podobnych.

Zaznacza się, że audycje muzyczne, objęte są *obowiązkowym* programem nauczania w gimnazjach i że wobec tego należy je przeprowadzić w planie pracy szkolnej.

Wymienione wyżej wskazania winny być dostosowane do warunków miejscowych, w jakich znajdują się poszczególne szkoły. Dyrekcje szkół zatem powinny przed zorganizowaniem audycji przeprowadzić odpowiednie przystosowania, w porozumieniu z kuratoryjnymi instruktorami śpiewu i muzyki, w tych zaś Okręgach szkolnych, które nie posiadają instruktorów—z instruktorem ministerialnym.

Instrukcja niniejsza obowiązuje aż do odwołania.

Minister:

W. Świętosławski.

127

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 13 października 1936 r. Nr. II-34699/36

do P. P. Dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie audycji muzycznych dla młodzieży szkolnej.

Nawiązując do okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 103 z dnia 9 października 1936 r. (II. S.-7215/36) w sprawie organizacji audycji muzycznych w państwowych gimnazjach ogólnokształcących w związku z 1-ym punktem tego okólnika, zwracam uwagę, iż O. R. MUZ. (Warszawa, ul. Mazowiecka 7 m. 22) w bieżącym roku szkolnym będzie w dalszym ciągu. prowadzić swą działalność na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego na zasadach następujących:

1) O. R. MUZ. obejmie 12 miast: Baranowicze, Grodno, Lidę, Nieśwież, Nowogródek, Oszmianę, Słonim, Święciany, Szczuczyn, Wilejkę, Wilno i Wołkowysk. Lista ta może ulec zmianie w sensie dodania jeszcze niektórych ośrodków, któreby się zwróciły do Kuratorium o urządzenie u nich audycji,

2) Objazdy będą zorganizowane cztery razy w ciągu roku do każdego wyżej wymienionego miasta. (Resztę audycji, tj. jeszcze 5, szkoły winny zorganizować własnymi siłami),

3) Wykonawcami audycji O. R. MUZ-u będą wybitne siły artystyczne,

4) Opłata ryczałtowa za każdą audycję będzie wynosiła zł 50. Oprócz tego należy udzielić artystom bezpłatnej gościny (lokal, wyżywienie) podczas ich pobytu w danym mieście. (W wypadku, gdy się odbywa także koncert publiczny dla miejscowego społeczeństwa, obowiązek ten spada na organizatorów koncertu publicznego),

5) Wobec konieczności opłacania O. R. MUZ-u za urządzane audycje, ceny biletów ustalają organizatorzy — w porozumieniu z Dyrekcjami wszystkich szkół w danej miejscowości — przy czym cena biletu nie może przekraczać gr 30, a winna być niższą, zależnie od miejscowych warunków. Koszty audycji mogą być nadto pokrywane przez komitety rodzicielskie, opieki szkolne, samorządy miejskie itp.,

6) O. R. MUZ. zajmuje się całkowicie zorganizowaniem objazdu i opłaca honoraria oraz podróż artystów-wykonawców, wyznacza w porozumieniu z odnośnymi osobami wskazanymi przez władze szkolne lub dyrekcje szkół, w zależności od warunków, zorganizowanie wieczornego koncertu publicznego dla miejscowego społeczeństwa, wyznacza dzień, godzinę (ny) audycji, opracowuje programy, nadsyła dla ew. wykorzystania tekst objaśnień audycji itp.,

7) Odpowiedzialnymi organizatorami audycji są PP. Dyrektorzy gimnazjów, którzy mogą wyznaczyć osobę z pośród personelu nauczycielskiego dla technicznego zorganizowania audycji. Nazwiska i adres organizatora audycji należy przesłać do Kuratorium i do O. R. MUZU-u,

8) Osoba wyznaczona do organizacji audycji przeprowadza korespondencję z O. R. MUZ-em, wyszuka odpowiednią do audycji salę, sprowadzi fortepian, zajmie się jego nastrojeniem, zawiadomi szkoły o terminie audycji, porozumie się z prelegentem co do wygłoszenia lub przeczytania objaśnień audycji, zaopiekuje się artystami od chwili ich przyjazdu itp.,

9) Osoby wyznaczone do organizowania audycji muzycznych winny: a) niezwłocznie— odwrotną pocztą — odpowiadać na listy O. R. MUZ-u, gdyż od tego zależy sprężystość akcji, wymagającej precyzyjnego ustalenia terminów ze względu na konieczność objazdu szeregu pobliskich miast podczas jednego wyjazdu, b) w przeciągu trzech dni po audycji przesłać honorarium w wysokości zł 50 za każdą audycję na konto P. K. O. 18670 dla Towarzystwa Muzyki Polskiej. (Honorarium to nie może być łączone z opłaceniem wieczornego, publicznego koncertu, co do którego należy się osobno porozumieć z O. R. MUZ-em).

Nawiązując do 5-go p. okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. powiadamiam, że Polskie Radio w Wilnie będzie transmitowało na rozgłośnię wileńską audycje muzyczne dla gimnazjów ogólnokształcących we wtorki o godz. 13^{15} 14 w terminach: 27 października, 17 listopada, 15 grudnia, 12 stycznia, 16 lutego, 16 marca, 13 kwietnia, 11 maja i 8 czerwca.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. Godecki.

128

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 20 października 1936 Nr. II-32808/36

do PP. Inspektorów Szkolnych i Kierowników publicznych szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie opłat stemplowych od wyciągów z akt stanu cywilnego.

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 16 lipca 1936 r. Nr. D. V. 48819/5/36 powiadomiło, że wyciągi i inne świadectwa z akt stanu cywilnego, wydane osobom, wymienionym w art. 144 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64 z 1935 r., poz. 404) a w szczególności kierownictwom publicznych szkół powszechnych (państwowych względnie samorządowych) na skutek urzędowego zapotrzebowania przez te kierownictwa, są wolne od opłaty stemplowej w myśl art. 160 (pkt 3) powołanej ustawy.

Ponieważ jednak rodzice dzieci szkolnych nie należą do osób, wymienionych w art. 144 (punkty 1—5), wyciągi i inne świadectwa, wydane rodzicom nawet w celu przedłożenia tych wyciągów władzom szkolnym, podlegają normalnej opłacie stemplowej, przewidzianej w art. 155 powołanej ustawy.

Powyższe wyjaśnienie Ministerstwa Skarbu podaję do wiadomości Kierownictw publicznych szkół powszechnych dla celów związanych z wykonywaniem i kontrolą obowiązku szkolnego z zaznaczeniem, że Kierownictwa publicznych szkół powszechnych mogą stosować procedurę, o której mowa w ustępie pierwszym, tylko wyjątkowo w przypadkach istotnej potrzeby, a w szczególności także w razie notorycznego ubóstwa rodziców.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

129

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników państwowych szkół w Okręgu

z dnia 19 października 1936 r. Nr. 0—34891/36

w sprawie podniesienia estetycznego wyglądu gmachów państwowych i samorządowych.

Nawiązując do okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lipca 1936 r. Nr 149-1/2 w sprawie podniesienia estetycznego wyglądu gmachów państwowych i samorządowych przez obsadzenie ich pnączami, podanego w Dz. Urz. Kuratorium O. S. Wil. z dnia 1 września 1936 r. Nr. 8—9, poz. 80, przypominam o konieczności niezwłocznego podjęcia związanych z powyższym prac jak wybranie odpowiedniego miejsca na budynkach, osadzenie na ścianach rzadkiej siatki drucianej, względnie nabicie gwoździ, oraz nabycie i posadzenie pnączy.

Przy obsadzeniu pnączami należy powodować się istniejącym podziałem architektonicznym fasady budynku, w rezultacie czego najbardziej nadają się ściany względnie części ścian wolne od okien, a położone od strony południowej, wschodniej lub zachodniej.

Również może być udekorowane pnączami wejście do budynku, ogrodzenie lub brama.

Budynków o wybitnie wartościowej architekturze obsadzać pnączami nie należy.

Najbardziej odpowiednim dla klimatu Wileńszczyzny pnączem jest dzikie wino „Ampelopsis Quiguefolio“, albo drugi gatunek „Ampelopsis Engelmoni”, które z łatwością się przyjmuje w każdym gruncie i nie potrzebuje prawie żadnej opieki.

Sadzenie tego krzewu odbywa się w jesieni lub wczesną wiosną.

Wszelkie porady odnośnie dekoracji budynków państwowych i samorządowych pnączami udzielają Oddziały Budowlane Urzędów Wojewódzkich, względnie referenci budowlani w Starostwach, do których w tych sprawach należy się zwracać.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. Godecki.

130

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 11 października 1936 Nr II. 34892/36

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie Międzyszkolnych Komisji Porozumiewawczych.

Obserwacja zeszłorocznej pracy Międzyszkolnych Komisji Porozumiewawczych upoważnia do wniosku, że nie zawsze spełniały one te zadania, które mogą i winny spełniać w zakresie koordynacji poczynań organizacyjnych i wychowawczych w poszczególnych środowiskach. Pomimo zaleceń Kuratorium, by zebrania miały charakter sprawozdawczo-dyskusyjny na tle życia w szkołach oraz aby były dobrze przygotowane, często było inaczej; stąd też realna korzyść dla uczestników, a po przez nich dla gron nauczycielskich, była różna. Przykładając dużą wagę do pogłębienia oraz usprawnienia pracy, ustalam dla Międzyszkolnych Komisji Porozumiewawczych następujące wytyczne:

1) M. K. P. będą zorganizowane:

w Grodnie przewod. przełoż. p. Niedźwiedzka Janina,

w Suwałkach (Augustów i Sejny) przewodn. dyr. p. Burakiewicz Wincenty,

w Wołkowysku (Świsłocz) przewodn. dyr. p. Smoter Józef,

w Baranowiczach przewodn. dyr. p. Piekarski Henryk,

w Nieświeżu (Stołpce) przewodn. dyr. ks. Grodis Jan,

w Lidzie (Nowogródek, Szczuczyn) przewodn. dyr. p. Mętlewicz Kazimierz,

w Wilejce (Mołodeczno, Oszmiana) przewodn. dyr. p. Stasiun Józef,

w Święcianach (Brasław, Druja, Postawy) przewodn. dyr. p. Antoszczuk Stefan,

w Głębokiem (Dzisna) przewodn. dyr. p. Wojakiewicz Leon,

w Wilnie (Nowo-Wilejka) przewodn. dyr. p. Żelski Jan.

2) Przewodniczący M. K. P. w porozumieniu z dyrektorami innych szkół średnich, ogólnokształcących i zawodowych, seminariów nauczycielskich, inspektorem szkolnym i ew. kierownikami szkół powszechnych w danym ośrodku ustala na początku roku szkolnego plan pracy. Plan winien być omówiony z wizytatorem rejonu, M. K. P. bowiem są realizatorami i regulatorami planu pracy wizytatorów.

3) Udział nauczycieli na zebraniach M. K. P. jest najzupełniej dobrowolny (list obecności nie prowadzi się), a obowiązkowy dla dyrektorów w/w szkół oraz inspektora szkolnego.

4) Omawiane zagadnienie nie może być rozważane teoretycznie, ujęte winno być w formę sprawozdania o sposobie jego realizacji, zgodnie z rzeczywistym stanem w szkole czy też szkołach, a kończyć się konkretnymi postulatami. Pożądane byłoby, aby zagadnienie było omówione przed konferencją na posiedzeniu Rady Pedagogicznej.

5) Po dyskusji przewodniczący zbiera jej wyniki i ustala tezy, które obowiązują szkoły. Stąd konieczność złożenia Radzie Pedagogicznej sprawozdania o przebiegu zebrania oraz powiadomienia o ustalonych wytycznych.

6) W ciągu roku szkolnego odbywa się 6 posiedzeń M. K. P.

7) O terminie zebrania, które ustala przewodniczący, oraz o tematach obrad przewodniczący powiadamia wizytatora rejonu.

Przewodniczący winien dbać o wytworzenie należytego nastawienia do prac M. K. P. oraz atmosfery przyjaznej współpracy z uczestnikami.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

131

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 20 października 1936 r. Nr. II-34906/36

do PP. Inspektorów Szkolnych i Nauczycieli szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie egzaminów eksternów prywatnego Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Na podstawie § 29 (ustęp ostatni) i § 30 Regulaminu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1928, nr. 9, poz. 154) Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 10 października 1936 r. Nr. II-P 6685/36 zezwoliło wyjątkowo na dopuszczenie do egzaminu z programu Wyż-

szych Kursów Nauczycielskich w charakterze eksternów—niezależnie od miejsca służbowego kandydatów i w specjalnym terminie — uczestników zorganizowanych przez Związek Nauczycielstwa Polskiego w r. 1936 Korespondencyjnych Wyższych Kursów Nauczycielskich:

1. w Warszawie, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Lublinie i Wilnie w zakresie przedmiotów działu A w listopadzie 1936 r.,

2. w zakresie przedmiotów działu B w styczniu i lutym 1937 r. mianowicie:

a) w Warszawie z języka polskiego, geografii, historii, matematyki i wychowania fizycznego,

b) w Krakowie i Wilnie — z historii,

c) we Lwowie — z matematyki,

d) w Poznaniu — z geografii,

e) w Lublinie — z języka polskiego.

W związku z tym proszę PP. Inspektorów Szkolnych, by wnoszone, zgodnie z ostatnim ustępem § 31 Regulaminu W. K. N. podania takich kandydatów, wykazujących się odpowiednimi zaświadczeniami, stwierdzającymi ich udział w pracy na tych kursach, skierowywano na wyrażone przez nich życzenie wprost do odpowiedniej Komisji w siedzibie Kursu, którego kandydat był uczestnikiem, przy czym podania do specjalnych Komisji w Lublinie i Wilnie należy skierowywać do Kuratoriów O. S. w tych miastach.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki.*

132

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 20 października 1936 r. Nr. II-32667/36

do PP. Inspektorów Szkolnych i Kierowników szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie przedstawień teatru objazdowego „Płomyka" i „Płomyczka".

Zezwalam na podstawie zarządzenia Pana Ministra W. R. i O. P. z dnia 24 września 1936 Nr. II-W 6421/36 na urządzanie w roku szkolnym 1936/37 dla dzieci szkół powszechnych bezpłatnych przedstawień objazdowego teatru „Płomyka" i „Płomyczka", uruchomionego własnym wysiłkiem przez Zarząd Główny Z. N. P.

Wyjątkowo zezwalam, aby przedstawienia odbywać się mogły w lokalach szkolnych w godzinach nauki szkolnej (w zasadzie można użyć na ten cel ostatnich 2-ch lekcji szkolnych).

Kierownikiem teatru objazdowego jest p. Halina Starska.

W maju 1937 r. nadeślą Panowie Inspektorowie krótkie zwięzłe uwagi na temat omawianych przedstawień. Uwagi te winny być oparte przede wszystkim na opiniach kierownictw publicznych szkół powszechnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki.*

133

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19 października 1936 r. (Nr. II-34620/36

do PP. Dyrektorów państwowych i prywatnych szkół ogólnokształcących w Okręgu

w sprawie planu pracy ministerialnych instruktorów.

Podaję do wiadomości wykaz ministerialnych instruktorów poszczególnych przedmiotów nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących, czynnych w b. r. szkolnym, wraz z rozkładem dyżurów w Ministerstwie i Centralnych Pracowniach Dydaktycznych (Tab. nr 1) oraz wykaz dni i godzin zajęć asystentów tych pracowni (Tab. nr 2).

Zasadniczym zadaniem instruktorów w b. r. będzie praca w zakresie porządkowania dotychczasowych spostrzeżeń i opracowywania najważniejszych trudności w realizowaniu programu, ponad to współpraca i opieka nad ogniskami i grupami metodycznymi oraz organizacja nowych ośrodków dokształcania nauczycieli, z czym złączone będą wyjazdy w teren i odwiedzanie szkół.

Nad to instruktorzy pp. dr Szyszkowski i Dańcewiczowa zbierać będą materiał z zakresu realizacji programu języka polskiego w szkołach mniejszościowych zwłaszcza z niepolskim językiem nauczania.

Równocześnie zaznaczam, że podobnie jak w latach ubiegłych w b. r. szkolnym czynna będzie czytelnia czasopism i książek przy Centralnych Pracowniach Dydaktycznych w poniedziałki, środy i piątki od godz. 18—20. W b. r. szkolnym przy Pracowniach zorganizowane będą również pokazy z zakresu realizacji programów biologii w kl. IV, wystawa pomocy naukowych z fizyki dla klasy IV, stała wystawa, ilustrująca metody nauczania zajęć praktycznych a w związku z korelacją fizyki i robót ręcznych — pokaz pomocy naukowych, wykonanych przez uczniów ew. inne.

O terminach pokazów i wystaw nastąpią oddzielne zawiadomienia.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki.*

ROZKŁAD
dyżurów instruktorów ministerialnych.

Nazwisko i imię	przedmiot	Dyżury w Ministerstwie	Dyżury w pracowni dydaktyczn.
Alichniewicz Józef	fizyka	wtorek $10^1/_2$—$11^1/_2$	poniedz. 18—19
Bielecki Bronisław	matematyka	wtorek 10 — 11	poniedz. 18—19
Buczkowski Franciszek	zaj. prakt. i rys. szk. m.	poniedziałek 13—14	poniedz. 18—19
Czerwińska Helena	seminaria ochron.	Seminarium dla Wych. przedszkoli 6 Sierpnia 21 Tel. 9.83-83	
Dańcewiczowa Jadwiga	j. polski	wtorek $13^1/_2$—$14^1/_2$	poniedz. 18—19
Dewitzowa Wanda	j. niemiecki	poniedz. 13—14	poniedz. 18—19
Dr Gawecki Bolesław	fizyka i prop. filoz.	poniedz. 13—14	sobota 14—15
Gemborek Edward	biologia	poniedz. 13—14	poniedz. 18—19
Harabaszewski Jan	chemia	poniedz. 14—15	poniedz. 18—19
Janiszewski Michał	geografia	piątek $11^1/_2$—$12^1/_2$	piątek 18—19
Mączak Antoni	biologia	wtorek 10—11	poniedz. 18—19
Dr Mrozowska Halina	historia	wtorek 10—11	sobota 12—13
Nieniewska Halina	j. francuski	wtorek 13—14	poniedz. $17^1/_2$—$18^1/_2$
Dr Szyszkowski Władysław	j. polski	wtorek 13—14	wtorek 14—15
Vogelsang Maria	zaj. prakt. i rys. szk. żeńsk.	poniedz. 14—15	poniedz. 18—19
Wuttke Gustaw	geografia	wtorek 14—15	poniedz. 18—19

UWAGA: W sprawach realizowania programu audycji muzycznych należy się zwracać do Tadeusza Mayznera, ministerialnego instruktora śpiewu dla szkół powszechnych. Dyżur w Ministerstwie w piątek od 11—12, III piętro, pokój Nr. 46. Tel. 181.

WYKAZ

dni i godzin, w których przyjmują asystenci Centralnej Pracowni Dydaktycznej (ul. Hoża 88)

PRACOWNIA	poniedziałek	środa	piątek	sobota
Języka polskiego	18—19	18—19	18—19	14—15
Języków nowożytnych	„	„	„	„
Filologii klasycznej	„	„	„	„
Historii	„	„	„	„
Wychowawcza	„	„	„	„
Geografii	„	„	„	„
Biologii	„	„	„	„
Chemii	„	„	„	„
Fizyki	„	„	„	„
Matematyki	„	„	„	„
Zajęć praktycznych — w szk. męsk. — w szk. żeńsk.	„ „	„ „	„ „	„ nie czynna
Śpiewu i muzyki				

134

PODZIAŁ
Wileńskiego Okręgu Szkolnego na rejony wizytacyjne
w r. szk. 1936/37.

SZKOLNICTWO POWSZECHNE.

Naczelnik Wydziału p. Bąbiński Stefan, wizytuje rejon I:

Obwód szkolny grodzieński,
" " nowogródzki,
" " postawski.

Wizytator p. Poźniak Tadeusz, wizytuje rejon II:

Obwód szkolny brasławski,
" " święciański,
" " głębocki,
" " wileński,
" " suwalski.

Wizytator p. Gryglewski Wiktor wizytuje rejon III:

Obwód szkolny wilejski,
" " baranowicki,
" " wołożyński,
" " nieświeski,
" " słonimski.

Vacat—rejon IV:

Obwód szkolny wileński (miejski),
" " lidzki,
" " szczuczyński,
" " oszmiański,
" " wołkowyski.

Do czasu objęcia IV rejonu przez trzeciego wizytatora, obwód wileński — miejski wizytuje Naczelnik Wydziału p. Bąbiński Stefan, obwód oszmiański i wołkowyski wizytuje wizytator p. Poźniak Tadeusz, obwód lidzki i szczuczyński wizytuje wizytator p. Gryglewski Wiktor.

SZKOLNICTWO ŚREDNIE OGÓLNOKSZTAŁCĄCE I ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

Naczelnik Wydziału p. J. Lubojacki wizytuje:

A. Gimnazja państwowe:

1) Augustów, Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne,
2) Dzisna, Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. G. Piramowicza,
3) Nieśwież, Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. Wł. Syrokomli,
4) Wilno, Państwowe Prawosławne Seminarium Duchowne.

B. Seminaria państwowe:

1) Wilno, Państwowe Seminarium Żeńskie im. Kr. Jadwigi.

C. Gimnazja prywatne:

1) Prywatne Gimnazjum im. A. Puszkina.

Rejon Nr. 1. *P. Wizytator Dr J. Balicki* wizytuje:

A. Gimnazja państwowe:

1) Grodno, Państwowe Gimnazjum Męskie im. A. Mickiewicza,
2) Grodno, Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. E. Plater,
3) Świsłocz, Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. R. Traugutta,
4) Suwałki, Państwowe Gimnazjum Męskie im. K. Brzostowskiego,
5) Suwałki, Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. M. Konopnickiej,
6) Wilno, Państwowe Gimnazjum Męskie im. Kr. Zygmunta Augusta i Lelewela,
7) Wilno, Filia Białoruska przy Państw. Gimn. im. J. Słowackiego,
8) Wilno, Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. E. Orzeszkowej,
9) Wołkowysk, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. Kr. St. Batorego.

B. Seminaria państwowe:

1) Grodno, Państwowe Seminarium Męskie,
2) Grodno, Państwowe Seminarium Żeńskie im. E. Orzeszkowej,
3) Wołkowysk, Państwowe Seminarium Żeńskie im. E. Plater.

C. Gimnazja prywatne:

1) Grodno, Prywatne Gimnazjum Męskie im. H. Sienkiewicza P. M. S.,

2) Grodno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. T-wa Szkoły Średniej,

3) Grodno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z hebr. jęz. nauczania T-wa „Tarbut”,

4) Sejny, Prywatne Gimnazjum Męskie im. św. Kazimierza Kurii Biskupiej,

5) Suwałki, Prywatne Gimnazjum Koeduk. T-wa Szkół Żydowskich,

6) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. „Oświata”,

7) Wołkowysk, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z hebr. językiem nauczania „Herclija”.

D. Kursy dokształcające:

1) Grodno, Kursy dokształcające Komendy Garnizonu,

2) Wilno, Kursy dokształcające Zw. N. P.

Rejon Nr 2. *p. Wizytator E. Rzeszowski* wizytuje:

A. Gimnazja państwowe:

1) Mołodeczno, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. T. Zana,

2) N. Wilejka, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. św. Kazimierza,

3) Oszmiana, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. J. Śniadeckiego,

4) Święciany, Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. J. Piłsudskiego,

5) Wilejka, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. H. Sienkiewicza,

6) Wilno, Państwowe Gimnazjum Męskie im. A. Mickiewicza i J. Słowackiego.

B. Seminaria państwowe:

1) Święciany, Państwowe Seminarium Nauczyc. Męskie im. Sz. Konarskiego.

C. Gimnazja prywatne:

1) Brasław, Prywatne Gimnazjum Koeduk. Stow. Szkoły Średniej,

2) Druja, Prywatne Gimnazjum Koeduk. im. St. Batorego O. O. Marianów,

3) Głębokie, Prywatne Gimnazjum Koeduk. im. Unii Lubelskiej,

4) Postawy, Prywatne Gimnazjum Koeduk. T-wa „Oświata”,

5) Święciany, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z lit. jęz. nauczania,

6) Wilno, Prywatne Gimnazjum Męskie Ks. Ks. Misjonarzy,

7) Wilno, Prywatne Gimnazjum Męskie O.O. Jezuitów,

8) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. im. Ks. Piotra Skargi,

9) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. dla dorosłych im. Ks. Piotra Skargi,

10) Wilno, Prywatne Gimnazjum Żeńskie im. Filomatów,

11) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z lit. jęz. nauczania im. Witolda Wielkiego,

12) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z hebr. j. naucz. Stow. „Tarbut”,

13) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z hebr. j. naucz. „Tuszyja”,

14) Wilno, Prywatne Gimnazjum Koeduk. z żydowskim jęz. nauczania Ż. C. K. O.

D. Kursy dokształcające:

1) Mołodeczno, Kursy dokształcające Komendy Garnizonu,

Wilno, Kursy dokształcające im. Żeromskiego.

Rejon Nr 3. *p. Wizytator A. Zubelewiczówna* wizytuje:

A. Gimnazja państwowe:

1) Baranowicze, Państwowe Gimnazjum Męskie im. T. Rejtana,

2) Lida, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. K. Chodkiewicza,

3) Nowogródek, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. A. Mickiewicza,

4) Słonim, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. T. Kościuszki,

5) Stołpce, Państwowe Gimnazjum Koeduk. im. T. Hołówki,

6) Szczuczyn, Nowogr. Państwowe Gimnazjum Koeduk.,

7) Wilno, Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. A. Czartoryskiego.

B. Seminaria państwowe:

1) Słonim, Państwowe Seminarium Męskie,
2) Troki, „ „ Koeduk.,
3) Wilno, „ „ Ochroniarskie im. M. Konopnickiej.

C. Gimnazja prywatne:

1) Baranowicze, Prywatne Gimnazjum Żeńskie im. M. z Billewiczów Piłsudskiej,
2) Baranowicze, Prywatne Gimnazjum Koeduk. Ch. Epszejna,
3) Słonim, Prywatne Gimnazjum Koeduk. Żyd. T-wa Szkoły Średniej,
4) Słonim, Prywatne Gimnazjum Żeńskie im. M. Darowskiej,
5) Wilno, Pryw. Gimnazjum Koeduk. C. Epszejna i J. Szpajzera,
6) Wilno, Pryw. Gimnazjum P.P. Benedyktynek im. św. Katarzyny,
7) Wilno, Pryw. Gimnazjum Koeduk. Zgromadz. SS. Najśw. Rodziny z Nazaretu,
8) Wilno, Pryw. Gimnazjum Koeduk. im. Dr. J. Czarno.

D. Seminaria prywatne:

1) Wilno, Prywatne Seminarium Naucz. z hebr. j. naucz. T-wa „Tarbut",
2) Wilno, Prywatne Seminarjum Ochr. z hebr. j. naucz. T-wa „Tarbut",
3) Wilno, Prywatne Seminarjum Ochr. im. Dr. Czarno.

E. Kursy dokształcające:

1) Słonim, Kursy dokształcające Zw. N. P.,
2) Wilno, „ „ im. Komisji Edukacji Narodowej.

SZKOLNICTWO ZAWODOWE:

Bez zmian[1]).

[1]) Patrz Dz. Urz. K. O. S. Wil. Nr. 8—9—10 z 1935. poz. 71.

135

RUCH SŁUŻBOWY.

Kuratorium.

Przeniesieni z dniem 1 września 1936 r.

Dr. Balicki Juliusz z Ministerstwa W. R. i O. P. na stanowisko Wizytatora szkół w Kuratorium O. S. Wileńskiego.

Inspektoraty szkolne.

Mianowani z dniem 1 lipca 1936 r.

Adamkiewicz Stanisław, Kierownik Publicznej Szkoły Powszechnej w Brzostowicy Wielkiej, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego w Nieświeżu.

Gawęcki Mieczysław, dyrektor Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Ostrogu, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego na obwód szkolny wileński (zamiejski) w Wilnie.

Mianowani z dniem 1 sierpnia 1936 r.

Mituła Marian, nauczyciel Państwowego Seminarium Nauczycielskiego im. T. Zana w Wilnie, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego w Lidzie.

Śledziński Jan, nauczyciel Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Szkolnego w Święcianach, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego w Oszmianie.

Mianowani z dniem 1 września 1936 r.

Węglewski Walerian, nauczyciel p. o. kierownika Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Augustowie, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego w Wilejce.

Woś Władysław, praktykant w Inspektoracie Szkolnym w Mielcu, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego w Głębokiem.

Przeniesieni z dniem 1 sierpnia 1936 r.

Łapiński Kazimierz, prowizoryczny Inspektor Szkolny w Wołożynie, na stano-

wisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego we Włocławku.

Szymański Władysław, Inspektor Szkolny w Łowiczu, na stanowisko Inspektora Szkolnego w Szczuczynie.

Przeniesieni z dniem 15 sierpnia 1936 r.

Stelmach Antoni, prowizoryczny Podinspektor Szkolny w Wilejce, na stanowisko prowizorycznego Podinspektora Szkolnego z powierzeniem obowiązków Inspektora Szkolnego w Wołożynie.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i seminaria nauczycielskie.

Przeniesieni z dniem 1 września 1936 r.

Białokoz Wacław, dyrektor Gimnazjum Państ. w Lidzie, na stanowisko dyrektora Gimn. Państ. im. T. Hołówki w Stołpcach.

Kunisz Stanisław, dyrektor Państwowego Seminarium Naucz. w Świsłoczy, na własną prośbę, na stanowisko naucz. Gimn. Państw. im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce.

Mętlewicz Kazimierz, dyrektor Gimn. Państ. w Grajewie (Kur. O. Szk. Brzesk.), na stanowisko dyrektora Gimn. Państ. im. H. K. Chodkiewicza w Lidzie.

Omiljanowicz Kazimierz, p. o. dyrekt. Państw. Semin. Nauczyc. w Szczuczynie, na stanowisko p. o. dyrektora Gimn. Państw. w Nowogródku.

Piekarski Henryk p. o. dyrektora Gimn. Państ. w Wołkowysku, na stanowisko p. o. dyrektora Gimn. Państ. im. T. Rejtana w Baranowiczach.

Smoter Józef, dyrekt. Gimnazjum Państw. w Stołpcach, na stanowisko dyrekt. Gimnazjum Państw. im Kr. St. Batorego w Wołkowysku.

Wołosewicz Witold, dyrekt. Państw. Semin. Naucz. w Augustowie, na stanowisko dyrekt. Państw. Gimn. Koeduk. w Augustowie.

Zolich Franciszek, dyrekt. Państw. Semin. Naucz. w Nieświeżu, na stanowisko dyrekt. Gimnazjum Państw. im. R. Traugutta w Świsłoczy.

136

KOMUNIKATY.

Warsztaty do naprawy uszkodzonych przyrządów fizycznych.

Przy Szkolnej Pracowni Przyrodniczej w Wilnie (ul. Zawalna Nr 5) zostały uruchomione warsztaty do naprawy uszkodzonych przyrządów fizycznych. Z warsztatów mogą korzystać gimnazja państwowe i prywatne, przy czym należność za naprawę przyrządów z gimnazjów państwowych pokrywać będzie Kuratorium, zaś gimnazja prywatne opłacające rachunki wystawione przez Kierownictwo warsztatów po otrzymaniu i sprawdzeniu zreperowanych przyrządów. Koszta opakowania i przesyłki pokrywają dyrekcje.

W celu zorientowania się w ilości przyrządów, które wymagają naprawy oraz ustalenia kolejności reperacji, dyrekcje prześlą do 10 listopada rb. spis przyrządów wymagających naprawy pod wyżej podanym adresem.

Nr. 0.35573/36.

Poszukiwanie subskrybentów akcyj Banku Polskiego.

„Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jest w posiadaniu nieodebranych akcyj Banku Polskiego, wystawionych na następujące osoby:

1. Szołkowską Malwinę,

2. Kluge Wiktora cedowana na Kurłowiczową Marię,

Ministerstwo wzywa zainteresowanych, by zgłosili miejsce swego pobytu i udowodnili prawa do powyższych akcyj".

Rozkład

godzin przyjęć i hospitacji kierowników ognisk i grup metodycznych przy Kuratorium O. S. W. w roku szkolnym 1936/37.

PRZEDMIOT adres Ogniska lub grupy metodycznej w Wilnie	Kierownik Nazwisko i imię	Przyjęcia interesantów		Hospitacje lekcji	
		dzień	godz. od—do	dzień	godz. od—do
Język polski Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza ul. Dominikańska 3/5 tel. 9-89	Dr. Wokulska-Piotrowiczowa Jadwiga	czwartek	16—18	czwartek sobota	8—13 8—13
Język francuski Państw. Gimnazjum im. Kr. Z. Augusta ul. Mała Pohulanka 7 tel. 1-59	Erhman Alfred	czwartek środa	17^{30}—19 13 —14	piątek sobota	8—11 11—14
Język niemiecki Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza ul. Dominikańska 3/5 tel. 9-89	Waldman Alfred	piątek	17—19	środa	9—13
Biologia Państw. Gimnazjum im. Kr. Z. Augusta ul. Mała Pohulanka 7 tel. 1-59	Bohdanowicz Karol	poniedziałek wtorek	10^{05}—12^{10} 10^{05}—12^{10}	poniedziałek wtorek środa	8^{05}— 8^{50} 8^{05}— 8^{50} { 9 — 9^{45} { 10^{05}—10^{50}
Fizyka Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza ul. Dominikańska 3/5 tel. 9-89.	Kowal Jan	środa sobota	8— 9 8—10	poniedziałek	8—13
Matematyka Państw. Gimnazjum im. kr. Z. Augusta ul. Mała Pohulanka 7 tel. 1-59	Matulewicz Konstanty	poniedziałek piątek sobota	10—11 17—18 12—13	poniedziałek sobota	11^{15}—13 8 —12
Zajęcia praktyczne (dla chłopców) Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza ul. Dominikańska 3/5 tel. 9-89	Narudzki Wacław	poniedziałek czwartek	17—19 10—12	poniedziałek wtorek środa	8—10 8—10 12—14
Zajęcia praktyczne (dla dziewcząt) grupa metodyczna Państw. Gimnazjum*) im. E. Orzeszkowej ul. Mickiewicza 38 tel. 31	Bańkowska Regina-Julia	poniedziałek czwartek	16—19 16—17	poniedziałek wtorek środa czwartek	8—14 8—14 8—14 8—14
Rysunki grupa metodyczna Państw. Gimnazjum im. kr. Z. Augusta ul. Mała Pohulanka 7 tel. 1-59	Bodziński Józef	czwartek piątek	18—20 18—19	piątek sobota	16—18 12—14
Język łaciński grupa metodyczna Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza ul. Dominikańska 3/5 tel. 9-89	Wygonowski Stefan	czwartek	18—20	czwartek	8—13

*) UWAGA: Grupa metodyczna zajęć praktycznych dla dziewcząt organizuje:

1) w każdy 1-szy i 3-ci czwartek w miesiącu godz. 17—19 zebrania (referaty, omawianie realizacji programu i i.).
2) w każdy 2-gi i 4-ty czwartek w miesiącu godz. 17—19 praktyczne przerabianie partji programowych z nauczycielami grupy.

Teatr Objazdowy.

Niejednokrotnie młodzież, ucząca się w szkołach po za Wilnem, pozbawiona jest kontaktu z dobrze zorganizowanym teatrem, mającym na celu krzewienie mowy i sztuki ojczystej za pomocą odpowiednich widowisk teatralnych.

Pragnąc udostępnić szkołom korzystanie z wzorowo reżyserowanych przedstawień teatralnych, Kuratorium poleca uwadze Dyrekcji i Kierownictw szkół Szkolny Teatr Objazdowy pod dyrekcją M. Szpakiewicza.

Otaczając opieką powyższe przedsięwzięcie Dyrekcje dołożą starań, aby z przedstawień teatralnych mogła korzystać największa liczba uczniów(ic), a o przebiegu widowisk i frekwencji zechcą powiadamiać Kuratorium za pomocą zwięzłych sprawozdań (wizytatora szkół p. E. Rzeszowskiego).

Z repertuaru na rok szkolny 1936/37 Teatr Objazdowy wystawiać będzie sztuki teatr. pod kier. p. dyr. M. Szpakiewicza w nast. miejscowościach:

1) Mołodeczno, 2) Wilejka pow., 3) Głębokie, 4) Dzisna, 5) Postawy, 6) Święciany, 7) Brasław, 8) Lida, 9) Nowogródek, 10) Stołpce, 11) Nieśwież, 12) Baranowicze, 13) Słonim, 14) Wołkowysk, 15) Szczuczyn

Terminy podawane będą do wiadomości Dyrekcji szkół średnich ogólnokształcących.

Kino Objazdowe Legii Inwalidów Wojennych Wojsk Polskich.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zezwoliło pismem z dnia 31 sierpnia 1936 Nr. IV Szt. 7742/36 Legii Inwalidów Wojennych Wojsk Polskich im. Gen. J. Sowińskiego w myśl okólnika Nr. 84 z dnia 30 września 1935 (I Pol-2474/35) (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10 poz. 182) na wyświetlanie filmów: „Zew Trembity", „Na dalekiej północy" i „Tajemnice Dziewiczej Puszczy" we wszystkich szkołach Rzeczypospolitej na przeciąg roku szk. 1936/37 pod warunkiem ścisłego przestrzegania treści wspomnianego okólnika, a w szczególności pod warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa podczas wyświetlania filmów, sprawności w organizowaniu pokazów oraz posługiwania się taśmami filmowymi w zupełnie dobrym stanie. Zarazem Ministerstwo zaznaczyło, że zezwolenie to zgodnie z punktem 7 wymienionego okólnika, nie może być uważane za polecenie i w niczem nie ogranicza swobody kierownictw i dyrekcji szkół w dopuszczaniu powyższych filmów do wyświetlania w obrębie poszczególnych zakładów naukowych.

Film p. t. „Kły i Pazury".

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poleca uwadze film podróżniczy p. t. „Kły i pazury", jako nadający się do wyświetlania przed młodzieżą szkół powszechnych i średnich.

Książki i czasopisma nadesłane.

Wyd. Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa.

1) *Dr B. Krygowski:* **Iwą na trzęsawiska poleskie.** (Lektura Geograficzna Z. 1). Str. 40 zł. 0,70.

2) *T. J. Sychowska*: **Nadmorskie pędziwiatry w porcie Gdyńskim.** (Lektura Geograficzna. Z. 2). Str. 40 zł. 0,70.

3) *Dr M. Czekańska:* **Wykresy i diagramy w nauczaniu geografii.** Bibl. Geogr.-Dydakt. Zeszyt 12. Str. 45 zł. 1.

4) *F. Śliwiński i J. Hełczyński:* **Słowniczek ortograficzny dla kl. V—VII szkół powszechnych.** Wydanie II, zmienione zgodnie z nową pisownią, zatwierdzoną przez Min. W. R. i O. P. w 1936 r. Str. XII 148. Cena zł. 1.10.

Wyd. Poradni bibliotecznej Warszawskiego Koła Związku Bibliotekarzy Polskich, Warszawa, ul. Marszałkowska 69 m. 5.

Praca zbiorowa pod red. *W. Dąbrowskiej* p. t. **Wybór książek dla dzieci i młodzieży**— Powieści, Opowiadania, Poezje — zawiera omówienie 185 książek oraz przedruk tytułów 461 książek omówionych w I tomie p. t. **Książka w bibliotece.** Dodane są skorowidze tematowo zagadnieniowe do obu tomów. Obie książki stanowią poważną pomoc dla bibliotek szkolnych i publicznych.

137

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

PISEMNE EGZAMINY WSTĘPNE DO KLASY I GIMNAZJUM W CZERWCU 1936 R.

Do egzaminów wstępnych do klasy I przed wakacjami zgłosiło się na terenie całego Okręgu Szkolnego Wileńskiego: w gimnazjach państwowych 1543 chłopców i 1314 dziewcząt, egzamin złożyło 962 chł. i 843 dz., przyjęto do klasy I 791 chł. i 695 dz.; w gimnazjach prywatnych zgłosiło się 534 chł. i 539 dz., egzamin złożyło 455 chł. i 472 dz., przyjęto 453 chł. i 462 dz. Ogółem zgłosiło się do egzaminu 2077 chł. i 1853 dz., egzamin złożyło 1417 chł. i 1315 dz., przyjęto 1244 chł. i 1157 dz. (ze wsi 310 chł. i 231 dz.).

Porównując liczby zgłoszonych i tych, którzy egzamin złożyli, nasuwa się, zwłaszcza w gimnazjach państwowych, pytanie: jaki jest powód, że stosunkowo duży procent młodzieży egzaminu nie zdał. Przyczyny mogą być naturalnie różne, i tkwić, jeśliby się chciało uwypuklić dwie krańcowości, albo w niewystarczającym przygotowaniu do egzaminu zdających, albo też w niezupełnie odpowiednim sposobie egzaminowania oraz stawianiu wymagań. Snop światła rzuca na sprawę podana poniżej analiza tematów prac pisemnych z języka polskiego i rachunków, które kandydaci otrzymywali do opracowania.

W celu racjonalnego przeprowadzenia egzaminów Kuratorium ogłosiło Instrukcję tymczasową w sprawie egzaminów wstępnych do gimnazjum z dnia 11 kwietnia 1936 r. Nr. II-10601/36 [1]), w której uwzględniono elementy Statutu gimnazjum państwowego w zakresie wymagań oraz organizacji egzaminu wstępnego do gimnazjum.

W Instrukcji czytamy:

„Nie należy opierać egzaminu na mechanicznym sprawdzaniu wiadomości; winien być uwzględniony sposób pobierania dotychczasowej nauki i warunki środowiska".

„Egzaminatorzy dokładnie zbadają, czy i w jakiej mierze przygotowanie naukowe kandydatów do kl. I czyni zadość wymaganiom, stawianym przez program 6-ciu klas szkoły powszechnej, oraz osądzą, czy kandydaci posiadają należyty stopień ogólnego rozwoju umysłowego".

W tym miejscu Instrukcji, gdzie jest mowa o warunkach, jakim winny odpowiadać zadania z arytmetyki, czytamy, że mają one odpowiadać „rodzajom zadań właściwym dla szkoły powszechnej".

Widzimy więc, że w Instrukcji trzykrotnie podkreślono konieczność dostosowania egzaminów do programu i sposobu nauczania w szkole powszechnej.

Wymaganie to wynika z istoty systemu jednolitości szkół, w którym wyższa szkoła jest nadbudową niższej. Wyższa wybiera tych uczniów, którzy przyswoili sobie materiał programowy szkoły niższej stosunkowo najlepiej, nie stawiając ze swej strony żadnych dodatkowych wymagań natury programowej.

Sprawdzianem wartości ucznia będzie stwierdzenie, czy i o ile potrafił on sprostać wymaganiom szkoły powszechnej. Jeżeli potrafił im sprostać zupełnie zadowalniająco, potrafi prawdopodobnie sprostać również wymaganiom szkoły średniej.

Dodatkowe wymagania przy egzaminie wstępnym do gimnazjum pociągają za sobą często niepożądane skutki: nauczyciele szkół powszechnych, zwłaszcza w miastach, zniekształcają niejednokrotnie charakter nauczania w szkole powszechnej, podciągając go do wymagań przyszłych egzaminatorów.

Konieczność dostosowania egzaminu do charakteru pracy w szkole powszechnej nakłada na egzaminatorów obowiązek poznania tej szkoły, a więc przede wszystkim dokładnego przestudiowania nie tylko programu klasy VI i klas poprzednich, lecz także uwag metodycznych do tego programu; ponad to zaznajomienia się z podręcznikami, używanymi w V i VI klasie szkoły powszechnej, a wreszcie hospitowanie przez nauczycieli gimnazjum lekcji w szkole powszechnej, celem głębszego wniknięcia w jej istotę i charakter.

Analizując w dalszym ciągu Instrukcję, wypadnie podkreślić stawiane przez nią wymaganie, dotyczące uwzględniania przy egzaminie nie tylko mechanicznego opanowania materiału, lecz też ogólnego rozwoju umysłowego ucznia. Stąd wynika konieczność takiego

[1]) v. Dziennik Urz. 1936 r. nr. 5 str. 123.

zorganizowania egzaminu, aby umożliwiał on istotnie poznanie rozwoju umysłowego kandydatów; ponad to zaś brania pod uwagę rozwoju umysłowego egzaminowanych przy wydawaniu ostatecznej opinii o przydatności ich do gimnazjum. Przy jednakowym stopniu pamięciowego opanowania materiału należy dać pierwszeństwo uczniom bardziej rozwiniętym umysłowo; uczniowie wykazujący nieco mniejsze opanowanie mechaniczne materiału, ale ujawniający wybitniejszy ogólny rozwój umysłowy, winni zająć pierwsze miejsce.

Zorientowanie się jednak w ogólnym rozwoju ucznia, przy skąpym wymiarze czasu, przeznaczonego na egzamin i przy znacznej zazwyczaj ilości kandydatów, nastręcza zwłaszcza nauczycielowi gimnazjalnemu nie obeznanemu z istotą i charakterem szkoły powszechnej sporo trudności. Dlatego też nauczyciele gimnazjum powinni zagadnienie to głębiej przemyśleć, wypróbować różne sposoby egzaminowania i wyniki spostrzeżeń przedyskutować w szerszym gronie nauczycielskim.

Prócz tych ogólnych wymagań podane są w Instrukcji wymagania szczegółowe, dotyczące każdego przedmiotu.

Rozpatrzmy wskazówki, zawarte w Instrukcji w sprawie egzaminu z języka polskiego.

„Egzamin pisemny do kl. I obejmuje z języka polskiego dwie prace — jedna z nich polega na pisaniu ze słuchu (20 minut), a ma na celu stwierdzenie stopnia opanowania pisowni, przy czym tekst nie może zawierać sztucznie dobranych trudności ortograficznych; drugą pracą jest wypracowanie na temat związany z obserwacją i zainteresowaniami młodzieży oraz z jej przeżyciami (45 minut)".

W jakim stopniu wymagania Instrukcji zostały uwzględnione przy egzaminie wstępnym w czerwcu 1936 r.

Na egzaminie z ortografii uczniowie otrzymali teksty względnie łatwe. Nie wszystkie jednak gimnazja zastosowały się do wymagania, dotyczącego niedopuszczalności tekstu, który zawiera sztucznie dobrane trudności ortograficzne. W kilku wypadkach tekst składał się z szeregu całkiem nie powiązanych ze sobą zdań. Jest to niezgodne z Instrukcją, przede wszystkim zaś z praktyką szkoły powszechnej, gdzie tego rodzaju dyktanda od dawna już nie są stosowane. Robią więc wrażenie rażących anachronizmów. Poza tym niektóre teksty mają nieodpowiednią treść: w jednym podany był wyjątek z historii starożytnej, a w drugim niezrozumiała bajka.

Tematy wypracowań przesłało do Kuratorium w sprawozdaniu z egzaminów 48 gimnazjów. Wszystkich tematów było 119, z tych 22 to opisy, 67—opowiadania, 12—rozprawki, 16—streszczenia i 2—listy.

Czy wszystkie odpowiadały wymaganiom stawianym przez Instrukcję? Najpierw zastanówmy się, czy odpowiadały one programowi i praktyce szkoły powszechnej.

Na ogół ogromna większość tematów nie była zbyt trudna. Niektóre jednak były nieodpowiednie dla klasy VI. Tematy: „Moje dotychczasowe życie i nauka", „Kuba Łokietek wzorem pracy i wytrwałości" lub „Moja koleżanka" — należą do kursu klasy VII, ponieważ podług programu dopiero w klasie VII dzieci piszą życiorysy i opracowują próby charakterystyki.

Temat „Opowiedz, co myślałeś i co czułeś, gdy czytałeś ulubioną książkę", wymaga analizy własnych przeżyć, a więc introspekcji do której dzieci w tym wieku nie są jeszcze zdolne. Instrukcja wymaga wprawdzie, aby tematy były związane z przeżyciami, oznacza to jednak, że winny mieć pewne zabarwienie uczuciowe, a nie skłania bynajmniej do analizowania przeżyć.

Niektóre tematy są całkiem niedostępne dzieciom, n. p. „Jak się uczą dzieci w innych krajach" albo „Najpiękniejsze opowiadanie z czytanki „Okno na Świat". Ten ostatni zwłaszcza jest niedostępny dla tych dzieci, które przerabiały w kl. VI czytankę Grotowskiej i Klingerowej. Sprawę pogarsza jeszcze okoliczność, że w gimnazjum, w którym temat ten był podany, dzieci nie miały innego do wyboru.

Jest rzeczą oczywistą, że tematy podawane uczniom muszą być zupełnie jasne. Tymczasem były n. p. takie: „Cudowne Wilno", „Okręt i samolot", „Obmyślę i napiszę zakończenie do opowiadania pod tytułem „Otwór w okręcie". W ostatnim temacie nie wiadomo, o jaki otwór chodzi, czy o otwór w kadłu-

bie okrętu, czy o jakiś inny. Niejasny też jest temat: „Opisz swoją ulubioną zabawę (wybierz jakieś ciekawe zdarzenie)” — wyrazy w nawiasach tematu nie wyjaśniają, lecz gmatwają go.

Kilka podanych przez egzaminatorów tematów nie są tematami we właściwym znaczeniu słowa, określającymi ramy pracy pisemnej, lecz grają raczej rolę pobudek do samodzielnego ustalenia tematu. Do tej grupy zaliczymy następujące tematy: „Idę na egzamin”, „Dostałem ciekawą książkę”, „Bardzo lubię zbierać znaczki pocztowe”. Naturalnie takich sformułowań tematów należy unikać.

Niektóre są zbyt obszerne, jak np. „Moje dotychczasowe wspomnienia szkolne“ — opracowanie wymaga więcej czasu niż 45 minut.

Inne znów zawierają zbyt szczupłą treść i nie dają uczniowi okazji do wykazania umiejętności pisania wypracowań, np. „Pierwszy dzień mego pobytu w szkole”. Jest to zbyt dawne przeżycie, aby uczeń mógł o nim coś konkretnego napisać.

Jak wyglądała sprawa podawania kilku tematów do wyboru? 17 gimnazjów dało uczniom tylko po 1 temacie, 15 po 2, 16 po 3, 2 po 4, jedno 5, jedno nawet—8.

Program szkoły powszechnej przewiduje możność dawania kilku tematów do wyboru, przy czym się zaznacza, że winny one być powiązane jakimś momentem wspólnym. Postulat ten ma na względzie przeprowadzanie poprawy zadań przy współudziale całej klasy. Wzgląd ten jednak odpada przy egzaminie wstępnym. Należało by więc dawać tu tematy raczej nie powiązane, ażeby uczniowie mieli możność wyboru tematu w tym wypadku, jeżeli jakiś jest im zupełnie obcy. Stanowczo nie należało by podawać więcej niż 3 tematy na egzaminie, który trwa tylko 45 minut. Większa ilość tematów dezorientuje i rozprasza uwagę uczniów.

Instrukcja, jak wyżej powiedziano, poleca egzaminatorowi zbadać również ogólny stopień rozwoju uczniów. Egzamin piśmienny na wolny temat jest jednym z dobrych sposobów badania stopnia rozwoju ogólnego. Na jaki wolny temat? Związany z obserwacją i zainteresowaniami młodzieży oraz z jej przeżyciami. Wtedy bowiem uczeń nie odwołuje się tylko do pamięci, lecz samodzielnie myślowo opracowuje materiał zdobyty drogą obserwacji, i przedstawia wynik tej pracy w samodzielnie opracowanej formie słownej. Dlatego też np. streszczenia przeczytanej książki nie nadają się do zbadania stopnia rozwoju ucznia. Tymczasem aż 16 podanych tematów wymagało streszczeń książek lub czytanek.

Chcąc zbadać ogólny rozwój ucznia, należy dawać tematy trochę trudniejsze. Do nich należą opisy lub rozprawki. Są one nieco trudniejsze od opowiadań. Należy jednak unikać takich tematów, które są albo mało dostępne dla dzieci (szczególnie może to być przy rozprawkach, albo zawierają gotowe, dosyć szablonowe odpowiedzi, np. „Opis zachodzącego słońca“, „Dlaczego kochamy rodziców” (rozprawka). Nieraz także i opowiadania dadzą możność poznania rozwoju umysłowego.

Dla orientacji możnaby było spróbować posegregować niektóre z zaproponowanych tematów według stopnia trudności następującym sposobem:

Tematy łatwe: Opowiadania: „Podróż z domu do miasta na egzamin”, „Ostatnia nasza wycieczka szkolna”.

Opis: „Dom, w którym mieszkam”.

Rozprawka: „Jaki mamy pożytek z lasu”.

Tematy średniej trudności: Opowiadania: „Jak zamierzam spędzać wakacje”.

Opisy: „W sklepie spożywczym“, „Nasza dzielnica”, „Nasz ogródek”.

Rozprawki: „Kim chciałbym być i dlaczego”, „Które ze zwierząt mi znanych lubię”.

Tematy trudne: Opis: „Las wieczorem”.

Rozprawki: „Co zawdzięczasz swojej dotychczasowej nauce”, „Jaka czytanka z mojej książki podobała mi się i dlaczego”.

Omówiliśmy wypracowania z punktu widzenia następujących wymagań Instrukcji: 1. Czy odpowiadają one przygotowaniu ucznia? 2. Czy dają możność poznania jego rozwoju umysłowego? Należy jeszcze zbadać, czy tematy były związane z zainteresowaniami dzieci? Instrukcja podkreśla potrzebę dawania takich tematów, ponieważ tylko te obserwacje, które są związane z zainteresowaniami dzieci, są bogatsze w treść, pozo-

stają dłużej w pamięci a uczniowie potrafią je samodzielnie myślowo opracować.

Egzaminatorzy starali się wprawdzie uwzględnić zainteresowania, lecz ułatwili sobie zadanie: zamiast zadać sobie trud wyszukania tematów, które by według wszelkiego prawdopodobieństwa związane były z zainteresowaniami dzieci, podali tematy w takim np. sformułowaniu: „Opisz najciekawszą przygodę", „Moje najmilsze rozrywki" i t. p. Pomijając szablonowość tematy takie stawiają ucznia wobec konieczności wyszukania tematu ściślejszego, co niepotrzebnie zabiera mu czas i wyprowadza go z równowagi.

Do mało ciekawych dla uczniów tematów należą takie jak np. „Nasza dzielnica", „Park w lecie" i i.

Oryginalną próbę zaktualizowania tematu i wzbudzenia zainteresowania przeprowadziło jedno gimnazjum. Podczas egzaminu z ortografii uczniowie pisali list, w którym polskie dziecko mieszkające w Ameryce uskarża się swemu koledze w Polsce na Amerykan, że wydają o Polsce jak najgorszą opinię, i zapytywało, czy zarzuty są prawdziwe. Uczniowie mieli napisać odpowiedź na ten list.

Jak widać z powyższych rozważań, wybór tematu, który by całkiem odpowiadał racjonalnym wymaganiom egzaminacyjnym, tak dobitnie podkreślonym w Instrukcji, nie jest sprawą łatwą.

Przystępując do rozpatrzenia egzaminu pisemnego z arytmetyki, przypomnijmy sobie wymaganie Instrukcji w tej sprawie. Zaleca ona podać na egzaminie „z arytmetyki dwa zadania (1 godzina), odpowiadające rodzajom zadań właściwym dla szkoły powszechnej (ułamki zwykłe, dziesiętne, procenty i geometria)".

Jakiego rodzaju zadanie otrzymali uczniowie na egzaminie?

Przeważnie jedno z tekstem na temat nie związany z geometrią, i drugie geometryczne. Zadania tego typu dano w 32 gimnazjach, w 10 wcale nie było pytań z geometrii, w 14 dano do rozwiązania przykłady na liczby oderwane. W jednym gimnazjum podano do rozwiązania tylko przykłady.

Czy te zadania odpowiadają programowi i praktyce szkoły powszechnej?

Przykłady na liczby oderwane były dosyć łatwe. Były to wzory na obliczanie przy użyciu nawiasów lub bez nawiasów, lub ułamki piętrowe. Niepotrzebnie w niektórych wzorach podano nawiasy kwadratowe, w praktyce szkoły powszechnej nie są one używane.

Zadania z treścią w ogromnej większości były dosyć łatwe, co odpowiada praktyce nauczania w szkole powszechnej, gdzie, wzorując się na podręcznikach, zwłaszcza na najbardziej rozpowszechnionym podręczniku Rusieckiego, podawane są przez nauczycieli tylko krótkie, paro pytaniowe, nieskomplikowane zadania. Łatwych zadań było 23, średnio trudnych 19, trudnych 6, bardzo trudnych 2, w tym jedno tak trudne, że chyba żaden uczeń nie mógł nawet przystąpić do jego rozwiązania.

Oto kilka przykładów zadań.

Zadania bardzo łatwe: „W mleczarni kupiono $12^1/_2$ l. mleka po 28 gr za l., 3/4 kg sera po 2 zł 40 gr za kg, 2/5 kopy jaj po 3 zł 60 gr za kopę. Ile zapłacono?"

„Kupiec nabył $28^3/_4$ l. wina po $6^2/_5$ zł za litr oraz $34^1/_2$ l. wina po $4^2/_3$ zł za litr. Przy sprzedaży zarobił on 18% ceny kupna. Ile kupiec zarobił?"

„Wieśniak sprzedał w mieście $8^2/_5$ kg masła po $2^1/_4$ zł za kg, $10^1/_2$ kg sera po $1^{17}/_{25}$ zł za kg, $24^2/_3$ litra mleka po $^9/_{40}$ zł za litr. Za utargowane pieniądze wieśniak uiścił dług w sumie $17^9/_{20}$ zł a za resztę pieniędzy kupił materiał po $^{22}/_{25}$ zł za metr. Ile metrów materiału kupił wieśniak?"

Łatwość rozwiązania tych zadań (chodzi w danym wypadku o plan rozwiązania a nie o obliczania rachunkowe) polega na tym, że plan rozwiązania podpowiada się uczniowi przez kolejne podawanie danych.

Zadania nieco trudniejsze: „Kupiono $16^2/_3$ kg kawy po $2^1/_2$ zł za kg oraz pewną ilość ryżu po $3^1/_8$ zł za kg i za wszystko razem zapłacono $93^3/_4$ zł. Ile kupiono ryżu?"

„Za $1^3/_5$ kg kawy i $^5/_8$ kg herbaty zapłacono razem 36 zł 50 gr. Ile kosztuje kg herbaty, jeżeli 1 kg kawy kosztuje 15 zł?"

„Zmieszano 3 gat. cukierków: po 3,90 zł za kg, po 4,20 zł za kg i gat. 3 po 4,80 zł za kg. Mieszankę sprzedawano za 55 zł 35 gr ze stratą, która wyniosła 1.71 zł na całym

towarze. I gat. cukierków było 5,6 kg., II gat. 4,5 kg Ile kg. cukierków było III gatunku?"

W zadaniach tego rodzaju kolejność działań na liczbach nie odpowiada kolejności podawania liczb. Jednak związki funkcyjne między wielkościami są zupełnie jasne.

Zadania dosyć trudne: „Kupiec kupił 115 kg herbaty po 18 zł za 1 kg. 55 kg tej herbaty sprzedał po 24 zł za 1 kg. Po czemu musi sprzedawać 1 kg pozostałej herbaty, aby nie mieć ani zysku ani straty?"

„Na składzie mebli giętkich sprzedano w ciągu pierwszego tygodnia 1408 krzeseł wiedeńskich, a w ciągu drugiego tygodnia 935 krzeseł i otrzymano o 3547 zł 50 gr mniej, niż w pierwszym tygodniu. Za ile sprzedano wszystkie krzesła?"

W zadaniach tego rodzaju związek funkcyjny między wielkościami nie jest tak jasny dla przeciętnego ucznia. Ustalenie planu rozwiązania nasuwa też mu pewne trudności.

Zadania bardzo trudne (najtrudniejsze) „Kupiec kupił płótno po 3,4 zł metr. 8/11 tego płótna sprzedał po 3,08 zł m., a pozostałe po 4,07 zł m. Tym sposobem poniósł stratę, równającą się cenie 4,5 m płótna. Ile metrów kupiec kupił płótna?"

„Uczeń chciał kupić zeszyty dla całej klasy po 0,3 zł sztuka, przekonał się jednak, że brakuje mu 0,6 zł Kupił wobec tego zeszyty po 0,25 zł i zostało mu 0,75 zł. Ile było uczniów w klasie i ile uczeń miał pieniędzy?" (zadanie błędnie sformułowane: nie powiedziano, że uczeń chciał kupić po 1 zeszycie dla każdego ucznia).

W zadaniach tego ostatniego rodzaju niezmiernie trudne jest sformułowanie niektórych pytań.

Wśród zadań podanych uczniom było kilka typowych, nietrudnych, o ile dany typ został przerobiony — w przeciwnym wypadku zadanie staje się trudne do rozwiązania. Np. „Do wykopania rowu najęto 4-ch robotników. Jeden wykopał $^3/_4$ całej długości rowu, drugi $^2/_{21}$, trzeci $^1/_3$, a czwarty pozostałe 70 metrów. Jakiej długości był wykopany rów?" Typ tego zadania często spotykało się w starych podręcznikach, u Rusieckiego wcale go nie ma, i dlatego nie należałoby go dawać. Obrazu przygotowania ucznia przy stosowaniu takiego typu zadania nie otrzymamy.

A teraz pytanie, czy egzaminatorzy dążyli do otrzymania pełnego obrazu wyników pracy w klasie szóstej, a więc czy wszystkie zagadnienia z arytmetyki zostały równomiernie uwzględnione w zadaniach?

Jednym z zagadnień, któremu dużo czasu poświęca się w kl. VI, jest zagadnienie stosowania mnożenia lub dzielenia przez ułamki przy rozwiązywaniu zadań: znajdywanie części całości i określanie, jaką częścią pewnej wielkości jest inna wielkość. Tymczasem w 27 gimnazjach żadnego z tych zadań nie podano; w innych występował jedynie problem obliczania części całości, a tylko w 8 wystąpił też problem obliczania całości. W żadnym gimnazjum nie zostało podane zagadnienie określenia, jaką część jednej wielkości stanowi inna wielkość.

Zadania na procenty dano tylko w 17 szkołach.

W zadaniach prawie nigdzie nie było materiału z zakresu przygotowania gospodarczego młodzieży. W jednym wypadku było zadanie na obliczanie waluty, w paru innych występowały pojęcia brutto, netto, tara, rabat, skonto. Zadań zaś związanych z prowadzeniem księgi kasowej, inwentarzowej i t. d. nie było wcale.

Tylko w dwóch wypadkach wystąpiło w zadaniach pojęcie stopnia dokładności. Tymczasem pojęcie to w nowym programie szkoły powszechnej jest dosyć wyczerpująco opracowane; ma ono też znaczenie praktyczne.

Co się tyczy zadań z geometrii, to były one bardzo łatwe, na ogół znacznie łatwiejsze od zadań arytmetycznych; przeważnie wymagały minimalnych wiadomości (najwięcej obliczania pola prostokąta), i właściwie były tylko środkiem sprawdzenia umiejętności wykonywania działań na ułamkach. Prawie wszystkie zadania z geometrii były zadaniami na obliczanie, tylko 2 były na kreślenie.

Nie wiadomo, czy na egzaminach ustnych wyrównano te braki. Jeżeli system pytań i zakres materiału był taki sam jak na pisemnych, można powiedzieć, że otrzymano błędny obraz tego, co szkoła powszechna uczniom daje. Ponad to może się takie postępowanie odbić niekorzystnie na realizacji programu w szkołach powszechnych; nauczyciele bowiem, dostosowując nauczanie do wy-

magań egzaminów wstępnych w gimnazjach, zniekształcają niejednokrotnie program: słyszy się twierdzenie, że ten lub inny dział z arytmetyki można bardzo pobieżnie potraktować, bo na egzaminie wstępnym do gimnazjum nie jest wymagany.

Kończąc, nie chcielibyśmy wysnuwać wniosków, które zresztą, jak na wstępie zaznaczono, nasuwają się same. Chodziło raczej o danie impulsu do dobrego przygotowania egzaminów wstępnych, oraz ich przeprowadzenia, dalej o podkreślenie, że punktem wyjścia przy stawianiu wymagań winny być te wiadomości, które uczeń, normalnie przerabiający program publicznej szkoły powszechnej drugiego szczebla organizacyjnego, może i winien sobie przyswoić.

W. Borowski.

KRONIKA.

PAN MARIAN BRONISŁAW GODECKI
Kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego

Pan Marian Bronisław Godecki,

Kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego, urodził się w Warszawie w 1888 r.; jest synem znanego artysty rzeźbiarza ś. p. Teofila Godeckiego.

Maturę uzyskał w Szkole Zgromadzenia Kupców m. st. Warszawy. W strajku szkolnym 1905 r. brał czynny udział. Studia wyższe odbywał w Leodium, gdzie uzyskał dyplom kandydata nauk przyrodniczych. Brał żywy udział w życiu akademickim młodzieży.

Pracę nauczycielską w szkołach średnich rozpoczął w 1912 r. w Łomży a następnie od 1913 r. do 1925 r. pracował w Warszawie.

Od 1915 r. do 1928 r. pracował w Sekcji Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy jako prelegent, wykładający, następnie jako kierownik działu uniwersytetu powszechnego. Jako jeden z założycieli Instytutu Oświaty Dorosłych pracuje w tej instytucji jako kierownik lub przewodniczący zarządu od 1918 r. do 1928 r. Członkiem zarządu Instytutu pozostaje nadal aż do chwili obecnej.

Był jednym z członków założycieli, wykładających i kierowników działów Studium Pracy Społeczno-Oświatowej W. W. P. Wykłady zlecone z zakresu oświaty pozaszkolnej prowadził w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie i na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W 1920 r. wstępuje jako ochotnik do wojska. W następnych latach bierze udział w pracach oświatowych wojska jako kierownik kursów dla oficerów oświatowych Ministerstwa Spraw Wojskowych. Przez szereg lat był członkiem Zarządu Głównego Polskiego Białego Krzyża, następnie prezesem Okręgu Krakowskiego. Obecnie został powołany na prezesa Okręgu Wileńskiego.

W 1928 r. został powołany na stanowisko Naczelnika Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W 1932 r. został mianowany Kuratorem Okręgu Szkolnego Brzeskiego, a w 1933 r. Kuratorem Okręgu Szkolnego Krakowskiego.

Kurator Godecki ogłosił szereg prac i publikacji z zakresu oświaty pozaszkolnej, jest czynnym członkiem organizacji oświatowych krajowych i zagranicznych.

Szkolnictwo powszechne.

W okresie wakacyjnym bież. roku w wydziale szkolnictwa powszechnego z ważniejszych prac były dokonane następujące:

Założenie ewidencji szkolnictwa prywatnego i skierowanie akt personalnych tego szkolnictwa do Inspektoratów Szkolnych, w związku z przekazaniem bezpośredniego nadzoru nad prywatnymi szkołami powszechnymi i przedszkolami inspektorom szkolnym. Celem tej pracy było uproszczenie dotychczasowego trybu postępowania.

Wizytacja 6 wakacyjnych konferencji programowych dla nauczycielstwa szkół powszechnych Okręgu, poświęconych przygotowaniu do właściwej realizacji programu szkół I i II stopnia, 3 konferencji w zakresie poszczególnych przedmiotów nauczania, 1 kursu dla kierowników szkół II i III stopnia oraz 1 kursu języka litewskiego. Celem konferencji było pogłębienie przygotowania nauczycielstwa do oczekujących go zadań.

Zorganizowanie akcji budowy 100 szkół im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, którą w myśl dyrektywy Ministerstwa W. R. i O. P. należało przeprowadzić tak, aby jeszcze w bieżącym sezonie budowlanym przed nadejściem zimy można było wyprowadzić budynki pod dach w tych punktach, które miały budulec, a w pozostałych założyć fundamenty.

Z tą ostatnią pracą, mimo to, że teren nie był przygotowany do podjęcia tak wielkiej akcji, uporano się zwycięsko. W porozumieniu z Ministerstwem W. R. i O. P. oraz Urzędem Wojewódzkim Wileńskim ustalono typy budynków szkolnych: skromnych, tanich, lecz odpowiadających nowoczesnym wymaganiom szkolnym. Na początku sierpnia komisja, złożona z przedstawiciela Kuratorium oraz przedstawicieli wydziałów samorządowego i komunikacyjno - budowlanego Wileńskiego Urzędu Wojewódzkiego, rozpatrzyła plan sfinansowania całości budowy i zatwierdziła poszczególne punkty budowy, po czym wydział szkolnictwa powszechnego, stosując uproszczony tryb postępowania, dokonał rozpatrzenia i zatwierdzenia pod względem potrzeb szkolnych planów sytuacyjnych i projektów dla poszczególnych punktów tak, że w końcu sierpnia w większości punktów mogły być już rozpoczęte prace w terenie. Resztę tej pracy wykonano we wrześniu, z tym, że w 6 punktach, co do których powstały wątpliwości czy to pod kątem widzenia sieci szkolnej, czy też co do tytułu własności działki, na której ma się szkołę budować, decyzja ostateczna będzie mogła zapaść dopiero po gruntownym zbadaniu i wyjaśnieniu powstałych wątpliwości. W punktach tych prawdopodobnie samo rozpoczęcie budowy będzie musiało być przesunięte na wiosnę. Sprawne wykonanie tej dużej pracy w tak krótkim czasie Wydział w dużej mierze zawdzięcza ścisłemu współdziałaniu z Wileńskim Urzędem Wojewódzkim.

Równolegle z rozpatrywaniem i zatwierdzaniem planów sytuacyjnych i projektów budowy były rozpatrywane wnioski organizacyjne i wydawane orzeczenia dla tych szkół.

Wydział przygotował plan pracy na rok 1936/7. Podstawą tegorocznego planu pracy były zagadnienia, wysunięte w ubiegłym roku szkolnym, z odpowiednimi uzupełnieniami, podyktowanymi przez aktualne potrzeby terenu. Na czoło wysunięto realizację nowych programów w szkołach I i II stopnia.

W zakresie pracy w terenie, wrzesień poświęcono badaniu organizacji szkół w poszczególnych obwodach w związku z zasileniem okręgu nowymi 300 etatami nauczycielskimi i podjętą szeroko akcją budowy szkół. Wizytatorzy przeprowadzili inspekcję 8 obwodów: głębockiego, oszmiańskiego, suwalskiego, wołkowyskiego, baranowickiego, lidzkiego, wołożyńskiego i nieświeskiego. W końcu października zamierzone jest odbycie w Kuratorium konferencji z inspektorami szkolnymi dla omówienia sposobu realizacji planu pracy w roku 1936/7.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące oraz zakłady kształcenia nauczycieli.

W dniu 12 września po krótkiej chorobie zmarła nauczycielka gimnazjum państw. w Baranowiczach śp. Janina Łuczyńska, przeniesiona na to stanowisko od początku b. roku szk. z państw. seminarium naucz. w Trokach. Zwłoki przewieziono do Wilna, gdzie w dniu 15 września odbył się pogrzeb na cmentarzu Rossa przy dużym udziale młodzieży, koleżanek i kolegów. Na pogrzebie obecna była z ramienia Kuratorium wizytator szkół p. A. Zubelewiczówna.

Wobec dużego napływu młodzieży do klas pierwszych gimnazjów i niemożności przyjęcia jej do ustalonej przed feriami letnimi ilości oddziałów, Ministerstwo W. R. i O. P. zezwoliło na dodatkowe uruchomienie 5 oddziałów (w Wilnie 2, w Grodnie 1, w Lidzie 1, w Słonimie 1). Ilość oddziałów w gimnazjach wynosi w b. roku szk. 224 w ub. 202.

Z dniem 1 września zostały przekształcone Państwowe Seminaria Naucz. w Augustowie i Nieświeżu na gimnazja z tym, że gimnazjum w Augustowie będzie stopniowo likwidowane, o ile tamt. Zarząd Miejski nie spełni do 31 grudnia rb. warunków odnośnie przekazania władzom szkolnym budynku, w którym mieściło się seminarium. Zlikwidowane zostały seminaria w Nieświeżu i Wilnie męskie. Kursy V dla reprobowanych są czynne w Grodnie (żeński) i Słonimie (męski). Jako jednostki organizacyjne—bez kursów a tylko ze szkołami ćwiczeń—istnieją jeszcze seminaria w Grodnie męskie, w Święcianach, Trokach, Wilnie żeńskie i Wołkowysku. Ponad to jest czynne państw. seminarium ochroniarskie w Wilnie. Z pryw. seminariów zostały zlikwidowane: seminarium ochroniarskie SS. Benedyktynek w Nieświeżu, seminarium dr. Czarny w Wilnie i T-wa „Tarbut" w Grodnie, zaś seminarium im. M. Darowskiej SS. Niepokalanek w Słonimie zostało przekształcone na gimnazjum.

Z początkiem roku szk. T-wo „Oświata" w Postawach uruchomiło prywatne gimnazjum (dwa oddziały klasy I). Zorganizowane w ub. roku szk. prywatne gimnazjum T-wa Szkoły Śr. w Brasławiu przeniosło się z wynajętego prymitywnego budynku do własnego gmachu, wybudowanego przez T-wo w ciągu kilku miesięcy.

We wrześniu zorganizowano egzaminy dojrzałości dla eksternów—ze względu na dużą ilość kandydatów (120) czynne były 2 komisje, jedna przy gimnazjum im. Mickiewicza, druga przy gimnazjum im. Czartoryskiego w Wilnie. Dotychczasowy termin październikowy przesunięto na wrzesień, by umożliwić maturzystom zapisanie się na uniwersytet.

Ponad to odbyły się we wrześniu egzaminy dla eksternistów z zakresu VI klas gimnazjalnych. Egzaminy te odbywać się będą przy gimnazjum państw. im. Zygmunta Augusta w Wilnie do końca roku szk. 1937/8.

Dnia 25 września odbyło się w Kuratorium pod przewodnictwem Nacz. Wydz. J. Lubojackiego lokalne zebranie informacyjne dyrektorów państw. i pryw. gimnazjów wileńskich, na którym obok innych omówiono nast. sprawy: I Zorganizowanie przy Szkolnej Pracowni Przyrodniczej w Wilnie warsztatów naprawy przyrządów fizycznych; warsztaty te będą miały za zadanie wspomaganie szkół średnich Okręgu w doprowadzeniu uszkodzonych przyrządów do stanu używalności: 2) Organizację opieki dydaktycznej nad praktykantami i początkującymi nauczycielami, przy czym ustalono, że ilość praktykantów w szkole nie może przekraczać jednej piątej ilości nauczycieli w danym zakładzie, nauczyciel może w zasadzie opiekować się tylko 1 praktykantem, a w wyjątkowych wypadkach 2, praktykanci winni być przeszkoleni w ogniskach metodycznych na krótkich kursach, o ile możności przed rozpoczęciem pracy w szkole; 3) Hospitacje dyrektora—należy ustalić cel oraz technikę hospitacji zależnie od potrzeb zakładu, więc ustalić, czy dyrektor będzie badał realizację Programu w zakresie jednego albo kilku przedmiotów we wszystkich klasach, czy wszystkich przedmiotów w jednej klasie, czy też będzie obserwował pracę jednego nauczyciela, czy wreszcie jedno zagadnienie np. zadawanie do domu itp.; 4) Rozkład materiału w związku z koniecznością unormowania zagadnienia, które przysparza tyle kłopotów nauczycielom, a jest jednym z istotnych warunków wprowadzenia ładu do pracy szkolnej oraz przyzwyczajenia do ekonomicznego wykorzystywania i tak krótkiego na realizację Programu czasu; 5) Harmonizowanie przez opiekuna klasowego poczynań uczących w klasie nauczycieli; 6) Organizację opieki nad dojeżdżającą do szkoły młodzieżą.

W dniu 9 października rozpoczął Teatr dla młodzieży na Pohulance tegoroczny sezon odegraniem widowiska W. Rapackiego (ojca) pt. „Bogusławski i jego scena" w 150 rocznicę założenia stałej sceny narodowej w Warszawie.

W październiku Centralna Biblioteka Pedagogiczna w Wilnie, mieszcząca się w Kuratorium, zreorganizowała czytelnię dla młodzieży. Oddano do użytku uczniów(ic) ze szkół powszechnych i średnich 2 wielkie sale (im. A. Czartoryskiego), dobrze opalane i oświetlone, gdzie młodzi czytelnicy, mając bezpośredni dostęp do półek z czasopismami młodzieżowymi, odpowiednimi encyklopediami i słownikami, będą mogli korzystać z obszernego stale wzrastającego działu lektury dla młodzieży w wieku od 7 do 20 lat.

W ciągu września i października naczelnik i wizytatorzy szkół średnich przeprowadzali w państwowych i prywatnych zakładach inspekcje w celu skontrolowania podstaw organizacji nauczania (obsada działów pracy, wykorzystanie etatów, godzin nadliczbowych i kontraktowych, organizacja przedmiotów nadobowiązkowych), następnie w celu zbadania sposobu przyjmowania uczniów do klasy I, planów pracy, rozkładu materiału oraz planu hospitacji dyrektora.

Na posiedzeniach Wydziału omówiono wykonanie zeszłorocznego planu pracy z uwzględnieniem sprawozdań rocznych dyrekcji—uwagi, które nasunęły się przy badaniu rocznych sprawozdań, zostaną przesłane dyrekcjom w najbliższym czasie—następnie przedyskutowano oraz ustalono plan pracy na b. rok. szk.

Zdecydowano obok innych zorganizowanie 1 Okręgowej Konferencji Dyrektorów w kwietniu, oraz po 2 rejonowe w Baranowiczach, Grodnie i Wilnie w listopadzie i lutym.

Szkolnictwo Zawodowe.

Od początku roku szkolnego 1936/37 Wydział III-ci prowadził rozpoczętą w ub. roku reorganizację państwowych szkół zawodowych, a mianowicie:

Stopniowo likwiduje w Państw. Szkole Technicznej w Wilnie wydziały dawnego ustroju: mierniczy (prowadzi się kurs IV — ostatni), budowlany, melioracyjny i kolejowy (prowadzi się kurs III i IV-ty); otwarto wydział mierniczy o podbudowie 6-kl. gimnazjum przy tejże szkole.

Stopniowo likwiduje dział ślusarski Państwowej Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej w Wilnie (prowadzi się III kl. ostatnia). Otwarto natomiast Państwowe Gimnazjum Mechaniczne i Elektryczne (pierwsze 2 klasy).

Stopniowo likwiduje dział handlowy i przemysłowy Państwowej Szkoły Przemysłowo-Handlowej Żeńskiej im. Emmy Dmochowskiej w Wilnie (w b. r. szk. prowadzone są III kl. ostatnie). Na miejsce tych działów uruchomiono Państwowe Żeńskie Gimnazjum Kupieckie i Krawieckie (pierwsze 2 klasy).

Przystąpiono do reorganizacji Państwowej Szkoły Przemysłowo-Handlowej Żeńskiej w Grodnie; na miejsce zlikwidowanych klas pierwszych działów handlowego i przemysłowego otwarto pierwsze klasy Państwowego czteroklasowego Gimnazjum Koedukacyjnego Kupieckiego i Żeńskiego Krawieckiego.

Państwowe Szkoły Rzemieślniczo - Przemysłowe w Lidzie i Suwałkach przekształcono na Państwowe Szkoły Mechaniczne o podbudowie czterech oddziałów szkoły powsz.

W prywatnych średnich szkołach handlowych: 1) Polskiej Macierzy Szkolnej w Baranowiczach, 2) Kolegium Ks. Ks. Pijarów w Lidzie, 3) T-wa Krzewienia Wiedzy Handlowej w Suwałkach i 4) Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Wilnie, uruchomiono na miejsce pierwszych klas — pierwsze klasy gimnazjów kupieckich o podbudowie 6 oddziałów szkoły powsz.

Szkołę Rzemiosł im. św. Józefa w Dworcu T-wa Salezjańskiego przekształcono na Prywatną Szkołę Stolarską nowego ustroju.

Szkoły Dokształcające Zawodowe w Wilnie: 1) Stow. Techników Polskich, 2) Wileńsko-Nowogródzkiego Instytutu Rzemieślniczego, 3) im. Promienistych, 4) im. św. Teresy i 5) im. M. Konopnickiej — skomasowano w jedną Prywatną Szkołę Dokształcającą Zawodową Wileńsko-Nowogródzkiego Instytutu Rzemieślniczego w Wilnie (ul. Ś-tej Anny 2).

Jednoroczną Szkołę Żeńską Przysposobienia Krawiecko-Bieliźniarskiego S. S. Niepokalanek w Głębokiem przekształcono na 3-letnią szkołę Krawiecko-Bieliźniarską. Szkołę Pracownic Gospodarczych Zw. Pr. Ob. Kobiet w Wilnie przekształcono na Szkołę Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym.

Otwarto z początkiem r. sz. 1936/37:

1) Prywatne 2-letnie Wieczorowe Liceum Handlowa Koedukac. dla dorosłych T-wa Krzew. Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej w Wilnie, Mickiewicza 18,

2) Publiczną Szkołę Dokształcającą Zawodową w Nieświeżu,

3) Prywatną Żeńską Szkołę Krawiecko-Bieliźniarską P. M. S. w Słonimie,

4) Prywatną Żeńską Szkołę Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym II st. P. M. S. w Wilnie,

5) Prywatną Żeńską jednoroczną Szkołę Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym SS. Niepokalanek w Ilii.

Wskutek ogromnej frekwencji kandydatów do szkół zawodowych, wystąpiono do Ministerstwa z wnioskiem o zezwolenie na otwarcie Wydziału Chemicznego przy Państwowej Szkole Technicznej w Wilnie, względnie równoległej I-ej klasy Wydziału Drogowo-Wodnego, gdyż 55 kandydatów z dostatecznym wynikiem egzaminu wstępnego — nie mogło być przyjętych z powodu braku miejsc.

Prócz niższych szkół rolniczych ludowych czynne są na terenie Okręgu w ę d r o w n e k u r s y r o l n i c z e, które, przejeżdżając 2 razy do roku z miejsca na miejsce, przeprowadzają kursy 4—5 miesięczne, przez co stają się bardziej dostępne dla młodzieży wiejskiej. Zadaniem ich jest przysposobienie młodzieży wiejskiej do obowiązków, jakie nakłada na gospodynię wiejską i gospodarza rodzina, społeczeństwo i Państwo. Program uwzględnia następujące przedmioty przerabiane praktycznie i teoretycznie: 1) z z a w o d o w y c h: a) gospodarstwo domowe, b) szycie, krój, roboty, c) chów i użytkowanie zwierząt domowych, d) ogrodnictwo, e) rachunkowość gospodarcza, f) spółdzielczość, i g) organizacje wiejskie; 2) z p o m o c n i c z y c h: a) pogadanki etyczno-religijne, b) higiena, c) nauka o Polsce współczesnej, d) czytelnictwo i e) śpiew.

Żeńskie kursy obsługują powiaty: brasławski, baranowicki, nieświeski, oszmiański i wołkowyski. Męskie kursy uruchomione są na terenie powiatu wołkowyskiego.

Wychowanie fizyczne.

W dniach od 3—28 lipca b. r. odbył się w Augustowie wakacyjny kurs wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych. Na kurs zgłosiło się 69 uczestników. Program obejmował: podanie, omówienie i przerobienie materiału z gier i zabaw ruchowych dla dziatwy od lat 7 do 14 ze szczególnym uwzględnieniem warunków lokalowo-terenowych i i. Ćwiczenia na kursie prowadzone były w dwu grupach męskiej i żeńskiej. Uczestnicy zakwaterowani byli w gimnazjum, korzystali ze wspólnej kuchni zorganizowanej we własnym zakresie. Nauka wiosłowania i pływania odbywały się na jez. augustowskich, taboru wioślarskiego dostarczyła szkolna przystań wioślarska, pływanie odbywało się w basenie komendy P. W. W czasokresie trwania kursu odbyto szereg wycieczek po jeziorach augustowskich oraz wycieczkę do Wilna.

W dniach od 20 do 29 sierpnia b. r. odbyły się w Oszmianie i Głębokiem wakacyjne 10-ciodniowe kursy wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych, obwodu szkolnego oszmiańskiego i głębockiego. Na kurs zgłosiło się w Głębokiem 45, w Oszmianie 32 uczestników. Program obejmował: podanie, omówienie i przerobienie materiału z zakresu gier i zabaw ruchowych dla dziatwy szkół powszechnych z uwzględnieniem warunków lokalowo terenowych, ćwiczeń codziennych 10-ciominutowych i śródlekcyjnych.

W dniach 11, 12 i 13 września odbyły się w Wilnie regaty wioślarsko-kajakowe o mistrzostwo szkół średnich m. Wilna zorganizowane przez Szkolną Przystań Wioślarską. W zawodach brały udział zespoły 16 szkół; startowało 12 osad wioślarskich oraz 54 osady kajakowe. Regaty obejmowały konkurencje: wyścig czwórek, dwójek na dystansie 800 m. dla grup męskich oraz wyścig dwójek na dystansie 500 m. dla grup żeńskich. Pierwsze miejsce w zawodach wioślarskich zdobyła Państw. Szkoła Techniczna (grupy męskie) oraz Gimn. im. ks. A. Czartoryskiego (grupy żeńskie), w zawodach kajakowych Gimnazjum Kupieckie (grupy męskie) oraz Gimn. im. E. Orzeszkowej (grupy żeńskie).

Dnia 18 i 19 września b. r. urządzono na jeziorach trockich III międzyszkolne regaty żeglarskie o mistrzowstwo szkół średnich m. Wilna. Do zawodów zgłosiło się 56 zawodników (gimn. im. Z. Augusta, A. Mickiewicza, E. Orzeszkowej, Mechaniczne, szkoła Techniczna—z Wilna oraz św. Kazimierza z N.-Wilejki). Zawody odbyły się w 3 grupach: 1 grupa — żeglarzy początkujących — 1 miejsce zdobył Bujko—gimn. N.-Wilejka. 2 grupa—żeglarzy zaawansowanych 1 miejsce zdobył Iwanowski — Państw. Szkoła Techniczna Wilno, 3 grupa żeglarzy sterników 1 miejsce zdobył Okoński—gimn. Z. Augusta Wilno. Na ogólnej klasyfikacji zespołowo 1 miejsce zajęło gimn. im. kr. Z. Augusta (Wilno) zdobywając jednocześnie na stałe nagrodę ufundowaną przez Koło dyrektorów szkół średnich m. Wilna.

W dniach 22 i 23 września i 1 października odbyły się w Wilnie w parku sportowym młodzieży szkolnej zawody tenisowe o mistrzowstwo szkół średnich m. Wilna. Do zawodów stanęło 32 uczniów i 6 uczenic—gm. im. A. Czartoryskiego Z. Augusta, A. Mickiewicza, Szkoła Techniczna—Wilno i gimnazjum im. św. Kazimierza z N.-Wilejki. Zostały rozegrane tylko gry pojedyńcze. Mistrzostwo szkół męskich zdobył Frliczka (gimn. im. Z. Augusta), mistrzostwo szkół żeńskich Machnowska (gimn. im. Czartoryskiego).

W dniach 2 i 3 października odbyły się w Wilnie. międzyszkolne zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo szkół średnich m. Wilna. Zawody obejmowały konkurencje: biegi 100 m. 4×100 m., 1500 m., skoki wzwyż, wdal, o tyczce; rzuty granatem, dyskiem oraz pchnięce kulą. Do zawodów zgłosiło się 99 zawodników. 1 miejsce zdobyła Państw. Szkoła Techniczna (46 pkt.), 2 miejsce Szkoła Handlowa (45 pkt), 3 miejsce gimn. im. Z. Augusta (45 pkt.).

Higiena.

Wizytator higieny w okresie ferji letnich r. b. zwiedził Ośrodki Zdrowia na terenie województwa wileńskiego—w Oszmianie, Smorgoniach, Postawach, Wilejce, Mołodecznie, Głębokiem, Święcianach, Brasławiu i N. Trokach. Instytucje te mają za zadanie prowadzenie akcji leczniczo-zapobiegawczej. Akcja zapobiegawcza dotyczy przede wszystkim dzieci i młodzieży szkolnej. W Ośrodkach Zdrowia poświęca się szczególną uwagę Poradniom Przeciwgruźliczym. W celu zainteresowania ogółu lekarzy, pracujących na terenie powiatów, sprawą zwalczania gruźlicy i higieną szkolną wizytator higieny łącznie z Wileńskim T-wem Przeciwgruźliczym prowadzi 3 dniowe kursy uzupełniające przy udziale inspektorów szkolnych. Kurs taki odbył się się w Brasławiu, Oszmianie i Święcianach.

W sierpniu r. b. wizytator Borowski wziął udział w zjeździe lekarzy powiatowych w Brasławiu. Przedmiotem obrad zjazdu były zagadnienia chorobowości szerokich mas ludności oraz zagadnienie medycyny społecznej i higieny szkolnej.

W poszczególnych miejscowościach (Wilno, Czarny Bór, Brasław, Żuprany itd.) badano znajdujące się w budowie budynki szkolne i szkoły rolnicze, ponad to półkolonie i kolonie letnie w Wilnie, Leoniszkach, Kukawce, Podbrodziu ii. Kolonie z roku na rok rozszerzają swą działalność oraz systematycznie podnoszą pod kątem widzenia higienicznym i estetycznym swój poziom.

Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA POPIERANIA BUDOWY PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Z okazji III Tygodnia Szkoły Powszechnej Generalny Inspektor Sił Zbrojnych Generał Śmigły-Rydz nadesłał Towarzystwu Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych odręczne pismo o następującej treści:

„Cele, które swej pracy postawiło Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych, muszą pobudzić do ofiarności i współdziałania każdego Polaka, pragnącego, by naród polski był wielkim narodem".

(—) Śmigły-Rydz, gen. dyw.

Obecny faktyczny stan pomieszczeń szkolnych w naszym Okręgu zbyt dobrze jest już znany nie tylko sferom nauczycielskim, ale i szerszej opinii publicznej, by przedstawiać raz jeszcze jego smutny obraz. Pomimo wytężonej współpracy władz szkolnych, nauczycielstwa i samorządów gminnych nad poprawą lokali szkolnych, pomimo zastosowania wszelkich możliwych w naszych warunkach sposobów powiększania i ulepszania pomieszczeń szkolnych, posiadamy nadal w budynkach wynajętych jeszcze dużą ilość izb, które dziatwy pomieścić nie mogą, a z powodu małej powierzchni podłogi, braku powietrza i niedostatecznego światła zagrażają poważnie zdrowiu młodzieży i nauczyciela, i bezsprzecznie obniżają wydajność pracy szkolnej.

Zamiana nieodpowiednich izb wynajętych, ich przebudowa, zwiększanie okien itp. z pewnością poprawiają tu i ówdzie warunki pracy szkolnej, ale są to paliatywy—radykalnie uleczyć ciężką chorobę może tylko planowa, uparta i w należytym tempie prowadzona budowa własnych izb lekcyjnych.

O dotychczasowej, zaledwie 3 letniej lecz jakże owocnej pracy Towarzystwa P. B. P. S. P. świadczą następujące dane: Towarzystwo, uznane przez Radę Ministrów za instytucję wyższej użyteczności publicznej, zabrało kapitał około 9 milionów złotych. pomogło wybudować 1.281 izb lekcyjnych, liczy obecnie około 233.000 członków zwyczajnych i 654 członków dożywotnich.

W Okręgu Wileńskim praca Towarzystwa napotykała z początku na pewne trudności, zwłaszcza ze strony tej części społeczeństwa, która nie odczuwała bezpośrednio fatalnego stanu pomieszczeń szkół powszechnych.

Dziś sytuacja znacznie się poprawiła, lecz nie jest jeszcze zupełnie dobrze. Bilans finansowej działalności Towarzystwa w naszym Okręgu przedstawia się następująco:

Rok	Wydane pożyczki	Wydane zasiłki	Razem
1933/34	213.000 zł	31.369 zł	244.369 zł
1935	244.800 „	13.300 „	258.100 „
1936	184.200 „	2.000 „	186.200 „
Razem:	642.000 zł	46.669 zł	688.669 zł

W roku 1936 nie wypłacono jeszcze przewidzianych pożyczek na sumę 62.000 zł. W roku 1934 wybudowano przy pomocy Towarzystwa 117 izb lekcyjnych, w roku 1935—105 izb, w roku 1936 subsydiuje budowę 176 izb szkolnych.

Nie są to wyniki imponujące i ani nie zaspakajają narastających na terenie naszych ziem północno-wschodnich potrzeb budowlanych, ani nie świadczą o dostatecznym rozwoju Towarzystwa w Okręgu Wileńskim, który pomimo wielu niesprzyjających okoliczności posiada jednak możliwości kilkakrotnego zwiększenia członków Towarzystwa a zatem i jego dochodów.

W każdym razie drogi dalszego rozwoju Towarzystwa zostały utorowane, obecnie zachodzi pilna potrzeba, by wszyscy dotychczasowi członkowie i sympatycy jednali nowych członków i nie szczędzili trudu w uświadamia-

niu społeczeństwa o pracach i zadaniach Towarzystwa P. B. P. S. P. Liczba członków zwyczajnych wyrażająca się cyfrą 16.000, i liczba 33 członków dożywotnich może i powinna się w najbliższym roku przynajmniej w dwójnasób powiększyć.

Nadmienić wypada, że w Okręgu Wileńskim działalność Towarzystwa spotkała się z dużą życzliwością społeczeństwa wiejskiego, które chce mieć własną szkołę, chce budować i buduje. Tę siłę naszej ubogiej wsi wileńskiej należy wyzwalać z kryzysowego bezwładu i zmienić w pełną rozmachu moc tworzącą— stanie się to wówczas, gdy zastępy nasze liczyć będą dziesiątki tysięcy członków, a wszyscy członkowie będą punktualni w opłacaniu składek.

Składka członkowska, wynosząca 2 zł rocznie, a płatna w czterech ratach kwartalnych po 50 gr., nie jest ciężarem dla bardzo wielu zbyt trudnym do zniesienia, a z tych groszy powstają miliony, zdolne przemienić potencjał energii i zapału ludzkiego na setki nowych szkół. Wierzymy niezłomnie w rozwój i potęgowanie się sił Towarzystwa,—sprawia to wzrastające uznanie społeczeństwa do prowadzonej przez Towarzystwo pracy, oraz rzeczywistymi faktami przemawiająca propaganda: nowe, skromne, ale zdrowe i obszerne budynki szkolne, wznoszone przy pomocy Towarzystwa.

Towarzystwo Popierania Budowy Publ. Szkół Powszechnych buduje swą przyszłość na mocnych i trwałych podstawach, pomoc bowiem finansowa przy budowie szkół udzielana bywa gminom zasadniczo w formie bezprocentowych, długoterminowych pożyczek, w wyjątkowych tylko wypadkach w formie zasiłków. Pożyczki te po pewnym czasie będą ratalnie wracały do kasy Towarzystwa, zasilając normalne coroczne wpływy. Już obecnie majątek Komitetu Okręgowego w Wilnie wynosi z górą 600.000 złotych. Po kilkunastu latach przy wzroście liczebnym członków fundusz stanie się b. poważnym czynnikiem nie tylko w planowej gospodarce budowlanej szkół powszechnych, ale i w zaopatrzeniu tych szkół w pomoce i urządzenia szkolne.

W akcji, prowadzonej przez Towarzystwo P.B.P.S.P., zainteresowany jest cały naród, całe społeczeństwo polskie, — najbliższymi jednak wysiłki nasze są twardej pracy nauczycielskiej — i z tej strony mamy dzisiaj najwięcej zrozumienia.

Aczkolwiek stałym dążeniem Komitetu Okręgowego Towarzystwa P.B.P.S.P. w Wilnie jest oparcie pracy na siłach społecznych pozanauczycielskich, to rola pionierska nauczycielstwa w. montowaniu sił społecznych dla idei budownictwa szkolnego, jeszcze nie ukończona, będzie zawsze istotną. To też zwracamy się z gorącą prośbą do Nauczycielstwa wszystkich szkół w Okręgu o pomoc i dalszą czynną współpracę w naszych szeregach.

Niech nowy rok szkolny przyniesie wspólnym naszym wysiłkom lepsze niż dotychczas plony.

Zarząd Komitetu Okręgowego
T-wa Pop. Budowy Publ. Szkół Powszech.
w Wilnie.

Wilno, dnia 8 października 1936 r.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych
przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną
przy K. O. S. Wil. w Wilnie
w czerwcu i lipcu 1936 r.

(d. c.).

Sztuki piękne i sporty.

Reber F. u Bayersdorfer A. Klassischer Skulpturenschatz I—IV. München 1897.

Wieczorkiewicz B. i i. Zarys nauki żywego słowa. W-wa 1936.

Życie sztuki. Rocznik II. 1935. W-wa 1935.

Krytyka i historia literatury.

Dybczyński F. Józef Piłsudski jako publicysta i historyk. W-wa 1934.

Dyboski R. Między literaturą a życiem. W-wa 1936.

Górecki J. Rzym a Polska w twórczości Słowackiego. W-wa 1936.

Górski K. i Lorentowicz J. Historja literatury polskiej... W-wa 1936.

Grodzicki A. Źródła historyczne „Popiołów" Żeromskiego. Kraków 1935.

Kaden-Bandrowski J. Rzymianie Wschodu. W-wa 1928.

Kridl M. Wstęp do badań nad dziełem literackiem. Wilno 1936.

Łempicki Z. Literatura—poezja—życie. W-wa 1936.

Ortwin O. Próby przekrojów. Lwów 1936.

Rybicki P. Etyka Jana Kochanowskiego. W-wa 1930.

Skiwski J. Naprzełaj. W-wa 1935.

Stankiewicz S. Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji... Wilno 1936.

Zdziechowski M. Zygmunt Krasiński—odczyt. Wilno 1936.

Żeleński T. (Boy). Śmiech, uśmiech i zgroza. W-wa 1933.

Geografia i podróże.

Berson-Otmar J. Kreml na biało. W-wa 1936.
Bułhak J. Wędrówki fotografa VI. Wilno 1936.
Galon R. Dolina Dolnej Wisły. Toruń 1935.
Korsak W. Puszcza Rudnicka. W-wa.
Kulesza T. Druskieniki i okolice—przewodnik. Druskieniki 1935.
Marcinowska J. W upalnem sercu Wschodu. Lwów 1925.
Okołow-Podhorska S. Informator wodny. W-wa 1936.
Przewodnik podróżniczo-turystyczny. Rok III—1936. W-wa 1936.
Seweryn S. Arkadja koło Łowicza. Włocławek 1936.
Tarnowski M. Cejlon—wyspa rajska. W-wa.
Valdour J. W krainach obu Nilów. W-wa.

Historia.

Dziesięciolecie przewrotu majowego 1926—36. Katowice 1936.
Germanowa Z. Od Rarańczy do Marmaros—Sziget. W-wa 1936.
Guhl i Koner. Hellada i Roma. Tom I - II. W-wa 1896.
Historja Wielka Powszechna. Tom VI cz. I—II. W-wa 1936.
Jeż. T. T. Od kolebki przez życie wspomnienia. Kraków 1936.
Juścińska M. Marja z Billewiczów Piłsudska. Wilno 1936.
Kaden-Bandrowski J. Pod Belwederem. W-wa 1936.
Konopczyński W. Konfederacja Barska, t. I. W-wa 1936.
Kwestja wojska polskiego w Rosji w 1917 r. W-wa 1936.
Lipiński W. Wśród lwowskich orląt. W-wa 1931.
Miller A. Pierwsza porozbiorowa konspiracja litewska. Kraków 1936.
Minkiewicz A. Cechy białostockie. Białystok 1936.
Mościcki H. i Cynarski J. Historja XX wieku. W-wa 1936.
Papée F. Jan Olbracht. Kraków 1936.
XV lat polskiej pracy na morzu. Gdynia 1935.
Russell B. Wiek dziewiętnasty. Tom I—II. W-wa 1936.
Rżewski B. Szlakami walki i buntu—wspomnienia...
Składkowski S. F. Benjaminów 1917—18. W-wa 1935.
Służba ojczyźnie—wspomnienia... 1915—18. W-wa 1929.
Służba wierna „ 1910—15. W-wa 1927.
Smolka S. Rok 1386. Kraków 1886.
Studnicki-Gizbert W. Wilno. Wilno 1936.
Ślaski B. Rys dziejów marynarki wojennej polskiej. Kępno 1936.
Śmigły-Rydz E. Do strzelców—artykuły, listy i przemówienia. W-wa 1936.
Zakrzewski S. Zagadnienia historyczne I—II. Lwów 1936.
Zygmuntowicz Z. Józef Piłsudski o sobie. Lwów 1929.

Książki dla dzieci i młodzieży.

Chrząszczewska J. Plon—powieść. W-wa 1898.
Curwood J. Kwiat dalekiej północy. W-wa 1934.
Curwood J. Łowcy złota. Poznań.
Drucka N. Wąskie ścieżki. W-wa 1936.
Jacolliot L. Tajemnice Afryki. W-wa 1906.
Kästner E. Latająca klasa—powieść. W-wa 1936.
Koła krajoznawcze młodzieży szkolnej. Kraków 1934.
Lauri A. Wielki korsarz-powieść. W-wa 1936.
Montgomery L. Emilka na falach życia. W-wa 1936.
Muszałówna K. Zimowi olimpijczycy 1936. W-wa 1936.
Perzyński W. Opowieści niezwykłe. W-wa, 1936.
Porębski E. Samochód wychodzi z fabryki. W-wa 1936.
Rościszewski M. I ja to potrafię—rozrywki naukowe. W-wa 1936.
Staros J. Legenda i baśń—zbiór bajek. W-wa.
Szelburg-Zarembina E. Dzieci miasta—poezje. W-wa 1935.
Thackeray W. Pierścień i róża. W-wa 1936.
Verne J. Tajemniczy pilot—powieść fantastyczna. Poznań.
Wasilewska W. Kryształowa kula Krzysztofa Kolumba. W-wa 1934.
Westerman J. Dwanaście miesięcy do wygrania. W-wa 1936.

Literatura piękna.

Iłłakowiczówna K. Wiersze o Marszałku Piłsudskim. W-wa 1936.
Mickiewicz A. Dzieła T. VI i XIII. Wydanie Sejmowe. W-wa 1936.
Parandowski J. Niebo w płomieniach—powieść. W-wa 1936.
Świętochowski A. Twinko—powieść. W-wa 1936.
Tornius V. Między światłem a cieniem—życie Rembrandta W-wa.

Od Redakcji.

Administracja Dziennika Urzędowego Kuratorium O. Sz. Wileńskiego, podaje do wiadomości, że konto czekowe P. K. O. Nr 30466 Dziennika Urzędowego — zostało zmienione na konto czekowe P. K. O. **Nr 703004** w Wilnie.

ROLA FOTOGRAFII W KSZTAŁCENIU ESTETYCZNYM MŁODZIEŻY.

Szybki rozwój fotografii daleko sięgnął poza rzemiosło, które rozumiano dotąd jako wytwarzanie „fotografii" czyli podobizn dla użytku osób zainteresowanych, sięgnął on również daleko poza umiejętność robienia zdjęć dla celów pamiątkowych, dokumentarnych i technicznych. Rozwój ten mianowicie objął także dziedzinę sztuk plastycznych i to nie w znaczeniu odtwarzania dzieł sztuki, lecz samodzielnego ich wytwarzania w postaci obra-

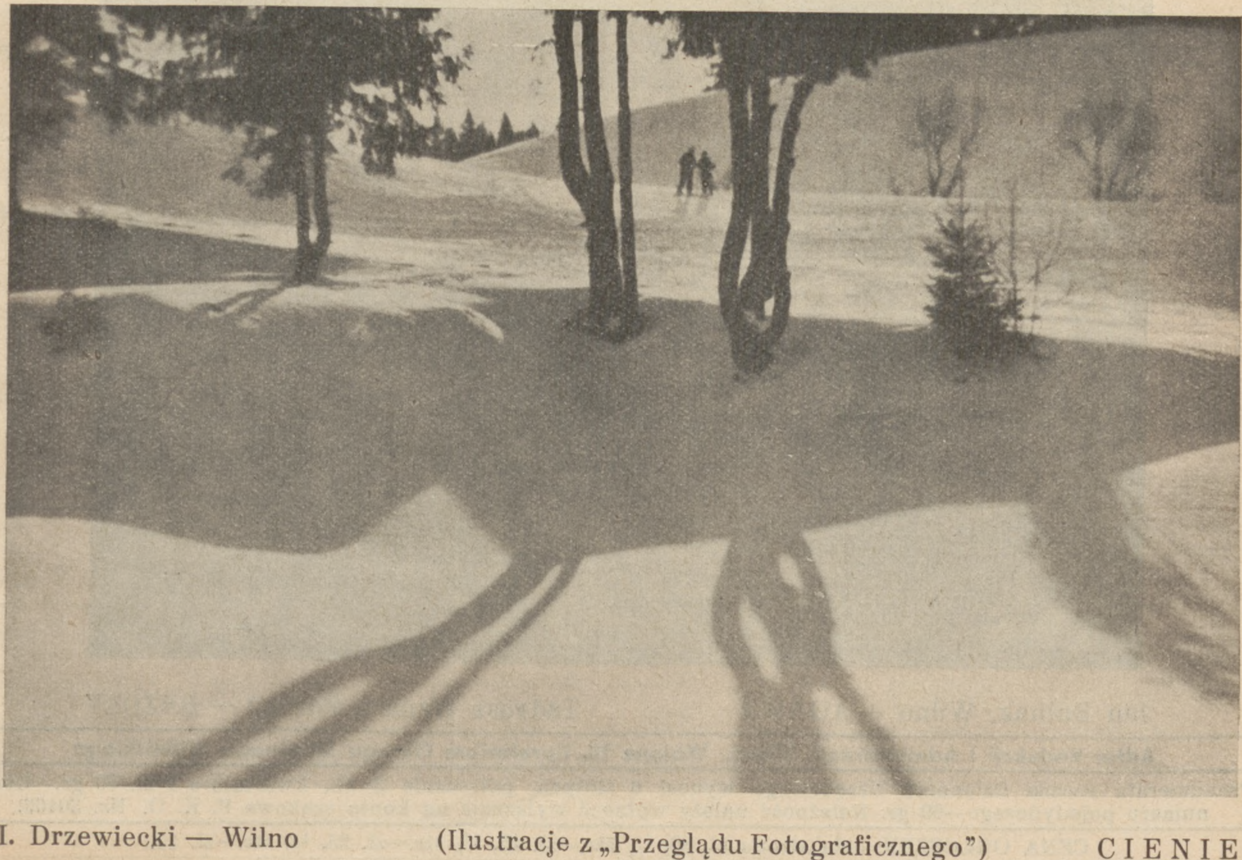
zów fotograficznych, w których zauważyć można nietylko wpływ maszyny, ale i autora. Pomimo istnienia najbardziej udoskonalonych aparatów, najlepsze obrazy fotograficzne są dziełem człowieka, nie zaś aparatu, co stale i zawsze daje się stwierdzić.

Jednak ułatwienie, jakie przynosi aparat fotograficzny w stworzeniu obrazu, ma ogromne znaczenie, gdyż nie każdy, kto umie patrzeć i w i d z i e ć, potrafi to odtworzyć ręcznie. Do czego jednak poważniejsze zajęcie się fotografią może doprowadzić (przy pewnym oczywiście uzdolnieniu estetycznym), może służyć nie tylko szerzej znany przykład znakomitego Jana Bułhaka, którego jubileusz pracy artystycznej w tym roku jeszcze obchodziliśmy w Wilnie, ale i wielu już dziś innych licznych artystów fotografów. Nazywamy ich obecnie w skróceniu fotografikami, a fotografię artystyczną — f o t o g r a f i k ą, t. j. na podobieństwo grafiki. Szukanie piękna wśród otaczającego nas świata, izolowanie z niego odpowiednio ujętego wycinka, wyszukanie z gry światłocienia ciekawego układu plam i linij, czyli skomponowanie obrazka, a następnie sporządzenie odbitki fotograficznej we właściwych walorach (stosunek wzajemny plam od jasnego do ciemniejszego), oto wdzięczne zadanie dla kogoś, kto umie nietylko patrzeć, ale i dojrzeć.

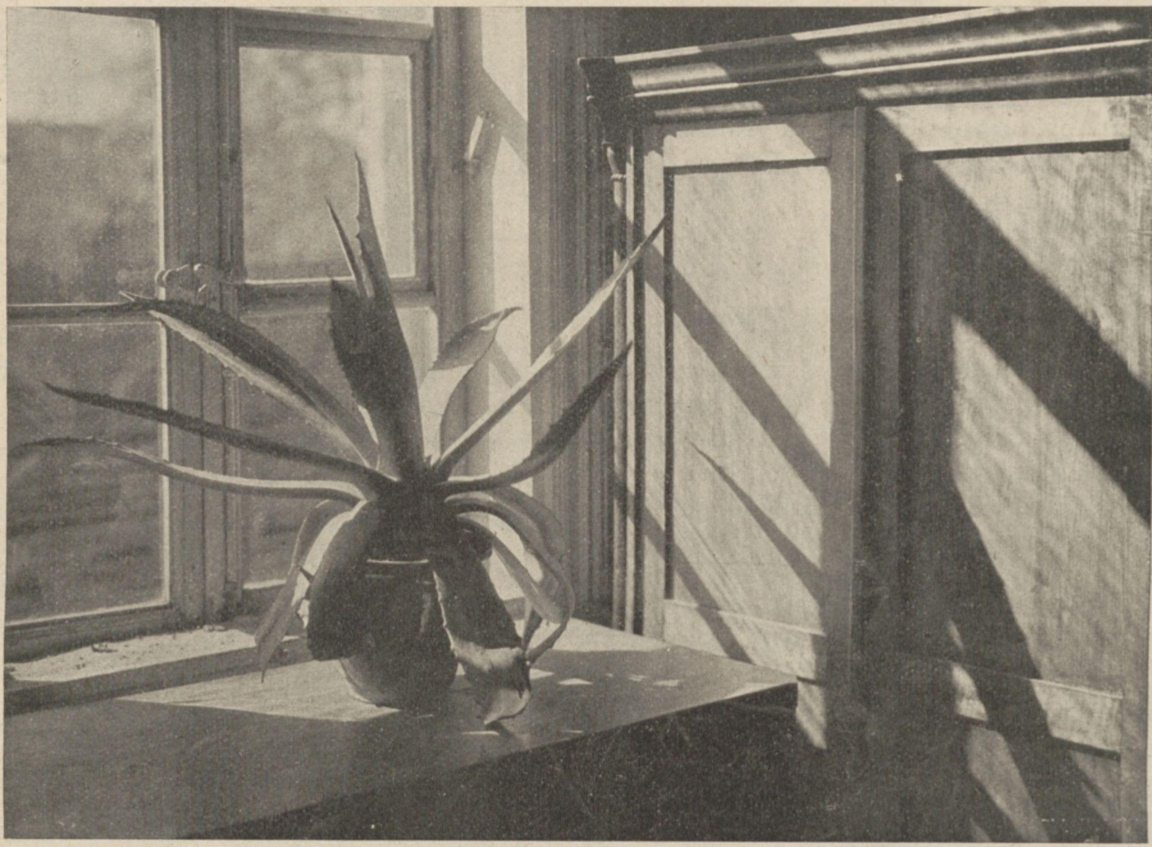
Istnieją na całym świecie liczne wydawnictwa periodyczne, które są poświęcone fotografice, bądź to piękne roczniki ilustrowane, bądź miesięczniki z bogatą treścią i ilustracjami. W Wilnie powstał od roku miesięcznik p. n. „Przegląd fotograficzny”, który za zasadniczy cel wziął sobie kształcenie estetyczne miłośników fotografii. Pismo nie pomija i techniki fotograficznej, chociaż podręczniki fachowe wystarczają w najważniejszych kwestiach, natomiast zagadnienia estetyczne wcale lub mało są tam uwzględniane.

W „Przeglądzie Fotograficznym” współpracują najwybitniejsi polscy fotograficy z J. Bułhakiem na czele. Miesięcznik ten wydawany jest na ładnym papierze i zawiera liczne ilustracje, prowadzi t. zw. Poradnię dla początkujących, w której omawia nadsyłane do oceny przez prenumeratorów obrazki, zamieszcza lepsze w reprodukcji. Redakcja stale rozszerza swą działalność i w Wilnie ukazują się także jako bibljoteka „Przeglądu Fotograficznego” wydawnictwa inne, jak np. rocznik-album p. n. „Almanach Fotografiki Polskiej”.

Dla zainteresowanych podajemy adres administracji, która na żądanie wysyła numery okazowe: Wilno, Bonifraterska 2-4. Przedpłata „Przeglądu Fotograficznego” wynosi rocznie 6 zł.

I. Drzewiecki — Wilno (Ilustracje z „Przeglądu Fotograficznego”) CIENIE

Jan Bułhak. Wilno — AGAWA

Tadeusz Wański. Poznań — BRZOZY

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł., kwartalnie 1 zł. 50 gr. Cena numeru pojedyńczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. Nr. 30466.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł. 80, 1/2 str.—zł. 45, 1/4 str.—zł. 25, 1/8 str.—zł. 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.